

УКРАЇНСЬКА МОВА

**НАУКОВИЙ СТИЛЬ МОВЛЕННЯ
(ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОФІЛЬ)**

**НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ
ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ**

Рекомендовано до друку Вченою радою Центральноукраїнського національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 10 від 26 червня 2023 року)

Рецензенти:

Глебова Л.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Щербина С.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов.

Ліпатова М.В., Барабаш В.А.

Українська мова (науковий стиль мовлення) для іноземних слухачів підготовчого відділення (економічний профіль): Навчальний посібник / М.В. Ліпатова, В.А. Барабаш. – Кропивницький: ЦНТУ, 2023. – 92 с.

Навчальний посібник орієнтовано на оволодіння слухачами підготовчого відділення знаннями лексико-граматичних і синтаксичних структур наукового стилю мовлення української мови як іноземної. Формування навичок та вмінь наукового мовлення відбувається на матеріалі лексики максимально адаптованих навчальних текстів економічного профілю.

Посібник складається з вступного курсу до наукового стилю мовлення та основного курсу. Вступний курс спрямований на вивчення майбутніми економістами найпростіших типових моделей наукового стилю та необхідного лексичного мінімуму фахової термінології. В основному курсі головна увага приділяється синтаксичній організації наукової мови, вивчаються типи відношень у структурі простого речення.

Навчальний посібник може бути використаний як для навчання в групі чи для індивідуальної роботи, так і в процесі дистанційного навчання.

Призначений для іноземних слухачів підготовчого відділення, для іноземних здобувачів вищої освіти ЦНТУ економічного факультету та для всіх охочих іноземних здобувачів освіти вивчати українську мову за професійним спрямуванням.

**Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський національний технічний університет**

Марина Ліпатова, Вікторія Барабаш

УКРАЇНСЬКА МОВА

**НАУКОВИЙ СТИЛЬ МОВЛЕННЯ
(ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОФІЛЬ)**

**НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ
ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ**

**Кропивницький
ЦНТУ
2023**

ЗМІСТ

I. ВСТУПНИЙ КУРС	5
Тема 1. Економічна теорія – це наука	5
Тема 2. Що таке економіка	6
Тема 3. Народне господарство	8
Тема 4. Виробництво	10
Тема 5. Потреби	12
Тема 6. Ресурси	14
Тема 7. Головні учасники економічного життя	16
Тема 8. Економічна мапа України	19
II. ОСНОВНИЙ КУРС	21
Тема 1. Суб'єктно-предикатні відношення в простому реченні	21
1.1. Кваліфікація суб'єкта	21
Текст «Продуктивні (виробничі) сили»	22
1.2. Характеристика предмета (особи)	25
Текст «Головна проблема економіки»	27
1.3. Класифікація предметів. Характеристика складу предмета	28
Текст «Товари та послуги»	30
2. Об'єктні відношення в простому реченні	33
2.1. Позначення прямого об'єкта	33
Текст «Ринок та його головні елементи»	37
2.2. Позначення непрямого об'єкта	40
Текст «Типи економічних систем»	44
3. Означальні відношення в простому реченні	47
3.1. Узгоджене означення	47
3.2. Неузгоджене означення	48
Текст «Професія економіста»	50
4. Обставинні відношення в простому реченні	52
4.1. Часові відношення	52
Текст «Гроші»	59
4.2. Причинно-наслідкові відношення	61
Текст «Вплив господарської діяльності людини на довкілля»	64
4.3. Цільові відношення	65
Текст «Міжнародний валютний фонд»	68
III. ДОДАТКОВІ ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ	69
1. Природно-ресурсний потенціал України	69
2. Виробничі ресурси	70
3. Виробництво, розподіл, обмін та споживання	72
4. Форми сучасної торгівлі	73
5. Світовий ринок	74
IV. ТЕСТИ	76
V. УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК З ЕКОНОМІКИ	82
ЛІТЕРАТУРА	

I. ВСТУПНИЙ КУРС

Тема 1. Що таке економічна теорія

Лексико-граматичні конструкції уроку:

що?(в.1) – це що? (в.1)

1. Прочитайте, перекладіть і запишіть у зошит нові слова: теорія, наука, закон, господарство, економіст, освіта, вища освіта.

2. Узгодьте прикметники в дужках з іменниками. Запишіть утворені словосполучення:

(економічний) закони

(економічний) життя

(економічний) проблема

(економічний) факультет

(економічний) освіта

3. Прочитайте лексико-граматичні конструкції уроку:

що?(в.1) – це що? (в.1)

(термін – пояснення терміна)

Приклад: Економічна теорія – це наука.

Запитання: Що таке економічна теорія?

4. Закінчіть речення, використовуючи слова з довідки. Поставте запитання до речень.

1. Україна – це .... 2. Київ – це .... 3. Економічна теорія – це .... 4. Економіка – це .... 5. Кропивницький – це ...

Довідка: столиця, наука, країна, місто, господарство.

5. Прочитайте текст.

Що таке економічна теорія

Економічна теорія – це наука. Вона вивчає економіку та економічні закони. Що таке економіка? Економіка – це народне господарство. Майбутні економісти вивчають економіку. Вони навчаються на економічному факультеті. Студенти хочуть здобути вищу економічну освіту. Економіст – це важлива професія.

6. Дайте відповіді на запитання.

1. Що вивчає економічна теорія?
2. Що таке економіка?
3. Де навчаються майбутні економісти?
4. Що вони вивчають?
5. Яку освіту хочуть здобути студенти?

7. Перекажіть текст.

Тема 2. Що таке економіка

Лексико-граматичні конструкції уроку:

що? (в.1) – це що? (в.1)

хто? (в.1) має що? (в.4)

1. Прочитайте, перекладіть і запишіть у зошит нові слова:

господарство, благо, блага (мн.), бажання, житло, діяльність, закон, народ, значення.

2. Напишіть, від яких дієслів утворені такі іменники:

бажання – ....

житло – ...

їжа – ...

діяльність – ...

одяг – ...

життя – ...

3. ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ! За допомогою яких суфіксів від іменників можуть утворюватися прикметники:

народ – народний

матерія – матеріальний

економіка – економічний

господарство – господарський

сучасність – сучасний

життя – життєвий

4. Узгодьте прикметники в дужках з іменниками. Запишіть утворені словосполучення:

(народний) господарство

(господарський) діяльність

(життєвий) блага

(економічний) закони

(сучасний) одяг

(матеріальний) блага

1. Економіка створює ...
2. Благо – це все те, що ...
3. Кожній людині для життя необхідні ...
4. Матеріальні блага – це ...
5. Економіка – це наука, яка ...

10. Перекажіть текст «Що таке економіка».

Тема 3. Народне господарство

1. Прочитайте, перекладіть і запишіть у зошит нові слова:

держава, промисловість, продукція, промислова продукція, харчова продукція, сільське господарство, торгівля, продавець, покупець, товар, вугілля, рослини, тварини.

2. Перекладіть дієслова «виробляти» і «видобувати». Зверніть увагу на схему будови речень із цими дієсловами. Прочитайте приклади.

Поставте запитання до підкреслених слів. Наведіть власні приклади.

Хто? (в.1) виробляє що? (в.4)

Що? (в.1) виробляє що? (в.4)

(видобуває)

А. Фермер виробляє молочні продукти (сир, сметану, кефір).

Б. Електростанція виробляє електроенергію.

В. Меблева фабрика виробляє меблі.

Г. Промисловість видобуває газ, вугілля, нафту.

3. Прочитайте і запишіть у зошит дієслівні словосполучення: вирощувати (що?) рослини; розводити (кого?) тварин.

4. Прочитайте текст.

Народне господарство

Народне господарство держави – це промисловість, сільське господарство та торгівля.

Промисловість видобуває газ, вугілля, нафту, виробляє машини та іншу промислову продукцію. Продукція – це все, що виробляють заводи і фабрики. Є харчова промисловість, легка промисловість та важка промисловість.

Харчова промисловість виробляє продукти харчування: хліб, сир, ковбасу, цукор. Легка промисловість виробляє тканини, одяг, взуття, посуд, техніку та інші предмети. Важка промисловість видобуває вугілля, газ, нафту, руду, виробляє метал, машини, механізми, енергію та іншу продукцію.

Сільське господарство – це господарська діяльність на селі. В Україні вирощують такі культурні рослини, як: пшениця, гречка, кукурудза, соняшник, картопля тощо. В країні розводять таких тварин, як: корови, свині, вівці тощо. Сільське господарство дає зерно, м'ясо, молоко, овочі, фрукти.

Торгівля – це процес. У процесі торгівлі беруть участь продавці і покупці. Продавці продають товар, а покупці купують товар. Товар – це продукція, яку продають і купують.

5. Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке народне господарство держави?
2. Яка є промисловість?
3. Як ви розумієте словосполучення «сільське господарство»?
4. Що таке продукція?
5. Що можна купити і продати у процесі торгівлі?
6. Яка промисловість є у вашій країні? Що вона виробляє?
7. Які культурні рослини вирощують у вашій країні?
8. Яких тварин розводять на вашій Батьківщині?

6. Замість крапок напишіть необхідні за змістом дієслова. Користуйтесь словами для довідки.

1. Продавці ... товар, а покупці ... товар.
2. В Україні ... пшеницю, гречку, кукурудзу, соняшник, картоплю тощо.
3. Харчова промисловість ...

продукти харчування. 4. Важка промисловість ... вугілля, газ, нафту, руду. 5. В країні ... таких тварин, як: корови, свині, вівці тощо.

Слова для довідки: вирощують, видобуває, купують, виробляє, розводять, продають.

7. Закінчіть речення.

1. Народне господарство держави – це ... .
2. Важка промисловість виробляє ... .
3. Легка промисловість виробляє ... .
4. Сільське господарство дає ... .
5. Харчова промисловість виробляє ... .
6. Важка промисловість видобуває ... .

8. Перекажіть текст «Народне господарство».

Тема 4. Виробництво

Лексико-граматичні конструкції уроку:

що (в.1) називається чим? (в.5)

чим (в.5) називається що (в.1)

1. Прочитайте і перекладіть нові слова:

засіб (засоби), будівля, сировина, обладнання, держава, продукція, продукт.

2. Закінчіть речення.

1. Сировина – це нафта, ...
2. Меблі – це дивани, ..
3. Молочна продукція – це йогурти, ...

3. Прочитайте дієслова і запам'ятайте утворені від них дієслівні іменники зі значенням процесу. Зверніть увагу на керування.

Дієслово

Дієслівний іменник

(дія)

(процес)

в.4

в.2

виробляти (що?) продукцію

виробництво (чого?) продукції

і вміють робити цю справу, тобто виробники. Виробник – це той, хто виробляє продукт. В економіці виробником можуть бути людина, група людей, завод, фабрика, держава.

7. Напишіть замість крапок потрібне дієслово. Користуйтеся дієсловами для довідки.

1. Виробники – це люди, які ... матеріальні блага. 2. Виробництвом ... процес створення матеріальних благ. 3. Що треба ... для створення матеріальних благ? 4. Виробник – це той, хто ... продукт. 5. В економіці виробником ... бути людина, група людей, завод, фабрика, держава.

Слова для довідки: називається, створюють, мати, можуть, виробляє.

8. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такі виробники?
2. Що таке виробництво?
3. Що треба мати для створення матеріальних благ?
4. Хто може бути в економіці виробником?
5. Як називається кінцевий результат процесу виробництва?

Тема 5. Потреби

Лексико-граматичні конструкції уроку:

кому потрібно + інфінітив дієслова

кому потрібне + іменник

що поділяється на що

1. Прочитайте і перекладіть нові слова та словосполучення:

потреба, матеріальні потреби, духовні потреби, задовольняти потреби.

2. Спишіть речення, використовуючи слова, наведені в дужках, у потрібному відмінку.

Зверніть увагу на конструкції:

а) кому?(в.3) потрібно що (з)робити

1. (Я) потрібно купити ліки.
2. (Студент) потрібно взяти підручник.
3. (Студентка) потрібно зробити домашнє завдання.
4. (Подруга) потрібно отримати гроші в банку.
5. (Ви) потрібно заплатити за навчання.

б) кому?(в.3)	Р	S (в.1)	
		що?	хто?
Мені	потрібен	пакет	(декан)
Вам	потрібна	посвідка	(секретарка)
Тобі	потрібне	житло	
Йому	потрібні	документи	(друзі)

Запам'ятайте запитання до S: Що тобі (вам) потрібно?

Хто тобі (вам) потрібен?

3. Сформулюйте запитання за зразком.

Зразок: Людині потрібна їжа. – Що потрібно людині?

Кому потрібна їжа?

1. Людині потрібен одяг.
2. Махмуду потрібне житло.
3. Країні потрібні ресурси.
4. Студенту потрібен перекладач.

4. Спишіть речення, замість крапок напишіть слова *потрібен, потрібна, потрібне, потрібно, потрібні*.

1. Мені .... гарна освіта.
2. Людині ... матеріальні блага.
3. Йому ... допомога.
4. Їй ... лікар.
5. Нам ... гроші.
6. Вам ... таксі.
7. Людині ... задовольняти бажання.

5. Прочитайте текст.

Потреби

У кожної людини є бажання. Це те, що людина хоче робити або мати. В економічній науці бажання людей називається потребами. Все, що треба людині для життя, її бажання – це потреби людини. Наприклад, люди хочуть мати їжу, житло, одягатися, здобувати освіту, дружити, любити. Це людські потреби.

Потреби поділяються на матеріальні і нематеріальні (духовні). Наприклад, потреба в їжі, в житлі, в автомобілі, в комп'ютері – це матеріальні потреби. Потреби, які можна задовольнити за допомогою речей, предметів, називаються матеріальними.

Потреба слухати музику, читати цікаву книгу, дивитися фільм, спілкуватися – це духовні потреби.

Коли людина хоче їсти, вона вживає продукти харчування і тим самим задовольняє потребу в їжі.

Люди із задоволенням слухають музику, ходять у театри та в кіно, читають книги. Так вони задовольняють духовні потреби.

6. Запитання та завдання.

1. Наведіть приклади людських потреб.
2. Як поділяються усі людські потреби?
3. Які потреби називаються матеріальними?
4. Наведіть приклади духовних потреб.
5. Як люди задовольняють духовні потреби?
6. Які матеріальні та духовні потреби є у вас?

7. Перекажіть текст «Потреби».

Тема 6. Ресурси

Лексико-граматичні конструкції уроку:

хто? (в.1) є **ким** (в.5)

що (в.1) є **чим** (в.5)

1. Прочитайте і перекладіть нові слова та словосполучення:

ресурси, природні ресурси, корисні копалини, матеріальні ресурси, трудові ресурси, фінансові ресурси, освіта, здібності, розумові здібності, межа, власність.

2. Перекладіть і запишіть у зошит словосполучення *витрачати гроші* – *витратити гроші*. Складіть із цими словосполученнями речення.

3. Ознайомтеся з таблицею.

Орудний відмінок предиката

хто? (в.1) є ким (в.5) S є Р	що (в.1) є чим (в.5) S є Р (вужьке поняття) (широке поняття)
Адам Сміт є класиком економічної теорії.	Гривня є валютою України.

4. Замініть речення з конструкцією «що – це що» на речення з синонімічною конструкцією «що є чим».

Зразок: Київ – столиця України.

Київ є столицею України.

1. Економіка – фундамент суспільства. 2. Природні ресурси – власність українського народу. 3. Україна – країна з великими запасами природних ресурсів. 4. Економіка – наука про господарство. 5. Продукція – результат процесу виробництва. 5. Україна – лідер із виробництва соняшникової олії.

5. Напишіть, від яких іменників утворені такі прикметники:

природний – ...	фінансовий – ...
матеріальний – ...	розумовий – ...
людський – ...	тваринний – ...
трудовий – ...	рослинний – ...

6. Прочитайте текст.

Ресурси

Автомобіль, комп'ютер, бензин, цукор тощо є продуктами виробництва. Щоб збудувати будинок, тобто створити продукт виробництва, потрібні ресурси. Ресурси – усе те, що потрібно для господарської діяльності людини. Ресурси поділяють на природні, матеріальні і людські (трудові).

Природні ресурси – це земля і те, що є в ній і на ній (корисні копалини, тваринний і рослинний світ, ресурси річок, озер, морів, океанів тощо). Україна є країною з великими запасами природних ресурсів. Природні ресурси є власністю українського народу.

Матеріальні ресурси створює праця людини. Це, наприклад, машини, інструменти, обладнання, будівлі, транспортні засоби тощо.

Трудові ресурси – люди, які працюють (їхня освіта, розумові й фізичні здібності).

Важливою складовою виробництва є фінансові ресурси. Фінансові ресурси – це гроші, які витрачають у процесі виробництва продукту.

У світі кількість ресурсів обмежена.

7. Закінчіть речення.

1. Ресурси – це ...
2. Природні ресурси – це ...
3. Матеріальні ресурси створює ...
4. Трудові ресурси – це ...
5. Фінансові ресурси – це ...

8. Перекажіть текст «Ресурси».

Тема 7. Головні учасники економічного життя

Лексико-граматичні конструкції уроку:

хто? що? забезпечує кого?що?

1. Прочитайте і перекладіть нові слова та словосполучення:

підприємство, учасник, суб'єкт, суспільство, працівник, прибуток, діяльність, виробнича діяльність, комерційна діяльність, кількість.

2. Перекладіть і запишіть у зошит наступні дієслова: отримувати, розвивати, господарювати, функціонувати. Запам'ятайте утворені від них дієслівні іменники зі значенням процесу. Зверніть увагу на керування.

Дієслово (дія)	Дієслівний іменник (процес)
господарювати	господарювання
функціонувати	функціонування
в.4	в.2
отримувати (що?) прибуток	отримання (чого?) прибутку
розвивати (що?) економіку	розвиток (чого?) економіки

3. Запам'ятайте антоніми: виробляти – споживати. Порівняйте речення. Люди виробляють блага. Люди споживають блага. Наведіть приклади, які блага люди споживають.

4. Перекладіть дієслово «забезпечувати». Зверніть увагу на схему побудови речення з цим дієсловом. Прочитайте приклади. Поставте запитання до підкреслених слів. Наведіть власні приклади.

хто? що? забезпечує кого?що?

- а) Чоловік повинен забезпечувати свою сім'ю.
- б) Держава забезпечує функціонування та розвиток економіки.

5. Прочитайте текст.

Головні учасники економічного життя

Сучасна економіка – дуже велике і складне господарство, де діють три головні учасники: домашні господарства, підприємства (фірми), держава.

Домашнє господарство – це господарство, яке веде сім'я чи окрема людина. У домашньому господарстві люди можуть виробляти блага для

себе, забезпечують себе всім необхідним для життя. Також вони споживають блага, які виробляють підприємства.

Підприємство (фірма) – це самостійний суб'єкт господарювання. Підприємство здійснює виробничу та комерційну діяльність, тобто виробляє блага та продає їх державі, суспільству. Основна його мета – отримання прибутку. Великі підприємства – це заводи, фабрики, де працюють тисячі людей. Мале підприємство – це невелике виробництво. Мале підприємство – це підприємство з невеликою кількістю працівників (до 50 осіб). Це, наприклад, кафе, перукарні.

Держава забезпечує нормальне функціонування та розвиток економіки, регулює економічні процеси в країні.

Домашні господарства, фірми та держава економічно об'єднують економіку країни.

6. Дайте відповіді на запитання.

1. Які головні учасники економічного життя?
2. Що таке домашнє господарство?
3. Яку діяльність здійснює підприємство?
4. Яка його основна мета?
5. Що забезпечує держава?

7. Замість крапок напишіть потрібні за змістом дієслова у відповідній формі. Користуйтеся довідкою.

1. Підприємство ... виробничу та комерційну діяльність.
2. Сучасна економіка – дуже велике і складне господарство, де ... три головні учасники.
3. Домашнє господарство – це господарство, яке ... сім'я чи окрема людина.
4. Підприємство ... блага та ... їх державі.
5. Держава ... економічні процеси в країні.
6. Держава ... нормальне функціонування та розвиток економіки.
7. Люди ... блага, які ... підприємства.

Слова для довідки: діяти, здійснювати, вести, продавати, забезпечувати, регулювати, споживати, виробляти.

8. Напишіть дієслова, від яких утворені такі дієслівні іменники:

виробництво – ..., отримання – ..., розвиток – ..., функціонування – ..., господарювання – ..., діяльність – ....

Тема 8. Економічна мапа України

1. Прочитайте і перекладіть нові слова та словосполучення.

Обладнання, космос, космічна техніка, літак, вантаж, корабель, судно, пам'ятка архітектури, цукерки, залізна руда, металургія, металург, двигун.

2. А. Прочитайте складні слова і назвіть, із яких простих слів вони складаються:

машинобудування – ...; сільськогосподарське – ...; літакобудування – ...; суднобудування.

Б. Закінчіть речення.

Зразок: Машинобудування здійснює будування машин.

Літакобудування здійснює ...

Суднобудування здійснює ...

3. Читайте.

	що це?	де?
північ	Це північ.	На півночі.
	Це центр.	У центрі.
захід – центр – схід	Це південь.	На півдні.
	Це захід.	На заході.
південь	Це схід.	На сході.

Зверніть увагу на вживання прийменників у (в) і на при позначенні місця розташування.

у (в)	на
в Європі, в Африці, в Україні, в (у) країні, в (у) місті, в (у) центрі, у Києві, у Львові	на півночі, на північному сході, на північному заході, на півдні, на південному сході, на річці, на підприємстві

4. Напишіть, від яких дієслів утворені іменники зі значенням процесу:

будування – ...

транспортування – ...

використання – ...

видобування – ...

5. Прочитайте текст.

Економічна мапа України

Це економічна мапа України. В центрі розташована столиця України – місто Київ. У Києві виробляють медичне обладнання, ліки, обладнання для ракетно-космічної техніки. Київ є центром літакобудування. Літаки заводу «Антонов» відомі в усьому світі. Літаки «Антей» використовують для транспортування надважких вантажів.

На півдні розташовані найбільший морський порт країни – місто Одеса та центр будування морських кораблів – місто Миколаїв.

На заході країни розташоване унікальне місто-музей Львів. Його називають культурною столицею України. У Львові – найбільша кількість пам'яток архітектури. У місті виробляють шоколад, цукерки, лампи, телевізори, автобуси.

На сході України видобувають вугілля та залізну руду. Тут існують вугільна промисловість та металургія. На підприємствах металургії виготовляють різні метали. На північному сході розташоване велике місто Харків. Тут виробляють сільськогосподарські машини. В Україні існує сільськогосподарське машинобудування. На південному сході на річці Дніпро розташоване місто Запоріжжя – місто металургів та великих заводів. У Запоріжжі виробляють автомобілі, авіаційні двигуни для літаків. На річці Дніпро розташована велика гідроелектростанція Дніпрогес, яка виробляє енергію для населення і підприємств.

6. Покажіть на мапі України, де розташовані Київ, Одеса, Миколаїв, Львів, Харків, Запоріжжя. Розкажіть, яку продукцію виробляють у цих містах.

7. Розкажіть про економічну мапу вашої країни.

II. ОСНОВНИЙ КУРС

1. Суб'єктно-предикатні відношення в простому реченні

1.1. Вираження кваліфікації суб'єкта

Конструкція	Приклад	Запитання
Хто – це хто	Адам Сміт – класик економічної теорії. Елінор Остром – перша жінка-лауреат Нобелівської премії з економіки. А.Сміт і Д. Рікардо – засновники англійської політичної економії.	Хто такий Адам Сміт? Хто така Елінор Остром? Хто такі А. Сміт і Д. Рікардо?
S – це P Що – це що (Термін) (Зміст терміна)	Економіка – це наука про ведення господарства.	Що таке економіка?
Чим (ор.в.) називається що (наз.в.) (Термін в Ор. в.)	Економікою називається наука про ведення господарства.	Що називається економікою?
Що називається чим	Наука про ведення господарства називається економікою .	Як називається наука про ведення господарства?
Що називають чим	Науку про ведення господарства називають економікою .	Як називають науку про ведення господарства?
Що має назву чого (Р.в.)	Наука про ведення господарства має назву «економіка».	Яку назву має наука про ведення господарства?
S R вузьке поняття /широке Що є чим	Економіка є фундаментом суспільства.	Чим є економіка?
Хто є ким	Адам Сміт є класиком економічної теорії.	Ким є Адам Сміт?

Вправа 1. Речення з конструкцією *«хто – це хто»*, *«що – це що»* замініть реченнями із синонімічною конструкцією *«хто є ким»*, *«що є чим»*.

1. Економічна теорія – це наука, яка вивчає економіку. 2. Економіка – це народне господарство країни. 3. Економіка – це фундамент суспільства.

4. Виробництво – це процес створення матеріальних благ. 5. Їжа, одяг, житло – це матеріальні блага. 6. Виробники – це люди, які виробляють матеріальні блага. 7. Механізми, машини, інструменти, транспорт – це засоби праці. 8. Сировина, матеріали – це предмети праці. 9. Вугілля, нафта, руда, зерно, м'ясо, молоко – це сировина. 10. Предмети праці і засоби праці – це засоби виробництва.

Вправа 2. Напишіть запитання до підкреслених слів.

1. Економіка – це народне господарство країни. 2. Виробництвом називається процес створення матеріальних благ. 3. Природні матеріали, які використовують для виробництва продукції, називають сировиною. 4. Виробники – це люди, які виробляють матеріальні блага. 5. Засоби праці та предмети праці називаються засобами виробництва.

Вправа 3. Прочитайте речення. Запишіть синонімічні конструкції.

Зразок. Виробництво – це процес створення матеріальних благ.

Виробництвом називається процес створення матеріальних благ.

Процес створення матеріальних благ називається виробництвом.

Процес створення матеріальних благ називають виробництвом.

1. Засоби виробництва – це засоби праці та предмети праці. 2. Виробники – це люди, які виробляють матеріальні блага. 3. Виробники і засоби виробництва – це продуктивні сили суспільства. 4. Сировина – це природні матеріали, які використовують для виробництва продукції.

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте текст і підготуйтеся дати відповіді на запитання.

Продуктивні (виробничі) сили

Для повноцінного життя людина повинна мати їжу, одяг, взуття, житло, меблі, транспорт і ще багато інших різноманітних благ. Матеріальні блага не існують у готовому вигляді. Їх треба виробляти. Люди працюють і виробляють матеріальні блага. Тому основою життєдіяльності людства є виробництво благ. Що треба мати для виробництва благ?

По-перше, предмети праці – те, з чого будуть виробляти блага. Предметом праці можуть бути матеріали, сировина, паливо. Сировиною називають природні матеріали, які використовують для виробництва продукції. Це, наприклад, вугілля, нафта, руда, зерно, м'ясо, молоко.

По-друге, засоби праці – це те, за допомогою чого людина діє на предмет праці. Це механізми, машини, інструменти, транспорт.

По-третє, виробника – того, хто буде працювати і виробляти блага. В економіці виробником можуть бути людина, група людей, завод, фабрика, держава.

Предмети праці разом із засобами праці утворюють засоби виробництва. Наприклад, щоб виростити пшеницю, людина повинна мати засоби виробництва: предмети праці (землю, зерно) і засоби праці (сільськогосподарські машини).

Таким чином, для виробництва матеріальних благ виробники використовують засоби виробництва.

Виробники і засоби виробництва – це продуктивні (виробничі) сили суспільства. У процесі виробництва виробники і власники засобів виробництва вступають у певні відносини. Ці відносини між людьми у процесі виробництва матеріальних благ називаються виробничими відносинами.

Завдання 2. Закінчіть речення.

1. Для повноцінного життя людина повинна мати ...
2. Основою життєдіяльності людства є ...
3. Їжа, одяг, житло є ...
4. Виробники – це люди, які ...
5. В економіці виробником можуть бути ...
6. Засоби праці і предмети праці називаються ...
7. Виробники та засоби виробництва – це ...

Завдання 3. Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке економіка?

2. Що вивчає економічна теорія?
3. Що називають матеріальними благами?
4. Хто такі виробники?
5. Що треба мати для виробництва матеріальних благ?
6. Що називається засобами виробництва? Наведіть приклад.
7. Що таке продуктивні сили суспільства?
8. Як називаються відносини між людьми у процесі виробництва?

Завдання 4. Замість крапок напишіть потрібні за змістом дієслова у відповідній формі. Користуйтеся довідкою.

1. Люди працюють і ... матеріальні блага. 2. Сировиною ... природні матеріали, які використовують для виробництва продукції. 3. Засоби праці – це те, за допомогою чого людина ... на предмет праці. 4. Для виробництва матеріальних благ виробники ... засоби виробництва. 5. Предмети праці разом із засобами праці ... засоби виробництва.

Довідка: називати, виробляти, використовувати, діяти, утворювати.

Завдання 5. Розгляньте схему. Спробуйте відтворити текст за цією схемою.

Використовуйте мовні конструкції уроку.

1. 2. Вираження характеристики предмета (особи)

Граматичні конструкції	Приклади	Запитання
Що (в.1) має що (в.4) (мати) Хто (в.1) має що (в.4)	Україна має потужний промисловий комплекс. Людина має потреби.	Що має Україна? Що має людина?
Що (в.1) характеризується (характеризуватися) чим (в.5)	Господарство України характеризується великим виробничим потенціалом.	Чим характеризується господарство України?
Що (в.1) являє собою (являти собою) що (в.4)	Виробництво являє собою процес створення матеріальних благ.	Що являє собою виробництво?
Що (в.1) слугує (слугувати) чим (в.5)	Нафта слугує сировиною для виробництва палива.	Чим слугує нафта?
Що (в.1) слугує для чого (в.2)	Річки та озера слугують для отримання прісної води.	Для чого слугують річки та озера?
Що (в.1) полягає в чому (в.6)	Головна функція економіки полягає в створенні продукції, необхідної для життєдіяльності суспільства.	У чому полягає головна функція економіки?
Що (в.1) становить що (в.4)	Основу української економіки становлять промисловість, сільське господарство та сфера послуг.	Що становить основу української економіки?

Вправа 1. З даних слів і словосполучень складіть речення.

1. Економіка, мати, складний, структура. 2. Промисловий комплекс, Україна, мати, потужний, матеріально-технічний, база. 3. Україна, мати, кордони, з,

Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова, Росія і Білорусь.
4. Громадяни, Україна. мати, рівний, конституційний, права. 5. Кожний, країна, мати, свій, національний, валюта.

Вправа 2. Дайте відповіді на запитання, використовуючи слова й словосполучення, наведені в дужках, у потрібному відмінку.

1. Чим характеризується сучасний етап розвитку суспільства? (зростання комп'ютеризації економіки) 2. Чим характеризується світова економіка? (наявність різних економічних систем). 3. Чим характеризується міжнародна торгівля на сучасному етапі? (стабільне зростання) 4. Чим характеризується розвиток економіки країни? (зміна обсягу виробництва) 5. Чим характеризується національна економіка країни? (розвиток продуктивних сил).

Вправа 3. Напишіть запитання до підкреслених слів.

1. Їжа, одяг, житло являють собою економічні блага. 2. Споживання являє собою використання створених благ. 3. Основу української економіки становлять багатогалузева промисловість, сільське господарство і сфера послуг. 4. Банкомат являє собою електронний пристрій, що дозволяє знімати готівкові кошти за допомогою пластикових карт. 5. Головна мета економічної політики України полягає в покращенні якості життя українських громадян.

Вправа 4. Трансформуйте речення, використовуючи дієслово «служувати» у теперішньому часі. Пам'ятайте про керування дієслова «служувати» чим? для чого?

1. Земля – основний засіб для виробництва продукції сільського господарства. 2. Фрукти – сировина для виробництва соку. 3. Корисні копалини (нафта, вугілля, руда) – важливий сировинний фактор для розвитку народного господарства. 4. Економіка – фундамент суспільства. 5. Нафта – сировина для виробництва палива.

Вправа 5. Використайте замість крапок необхідний за змістом предикат.

Банківська картка ... пластикову картку з позначкою про номер рахунку в банку. Кредитна картка ... для безготівкової оплати товарів. Кожна кредитна картка ... термін дії. Картки з магнітною смугою ... тим, що необхідна інформація записана на магнітній смузі.

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте текст, знайдіть граматичні конструкції з теми, що вивчається.

Головна проблема економіки

Усі люди мають потреби. Потреби – це все, що треба (необхідно) людині для життя, всі бажання людини. Класифікація потреб характеризується великою різноманітністю. Основною особливістю потреб є їхня безмежність.

Зараз у багатьох українських родинах холодильники, пральні машини, телефони, телевізори, автомобілі вважаються предметами першої необхідності. А всього лише в середині ХХ сторіччя цих речей або зовсім не було, або вони були доступні не всім. Бажання людей мати певні блага обмежити неможливо.

Люди працюють і забезпечують свої життєві потреби. Коли вони задовольняють одні проблеми, виникають інші. Закон зростання потреб характеризує появу нових потреб. Людина має нескінченні (необмежені) потреби. Але для задоволення потреб необхідні економічні ресурси: природні, людські, фінансові. Економічні ресурси, які необхідні для виробництва товарів, обмежені. Вчені підраховали загальні розміри запасів нафти, газу, вугілля та інших корисних копалин. Запаси вугілля, нафти, природного газу, заліза майже вичерпані. Обмеженими є площі чорноземів, річок, лісів. Зростання потреб і обмеженість ресурсів є центральною проблемою економіки. Головна функція економіки полягає у створенні продукції, необхідної для життєдіяльності суспільства.

Завдання 2. Дайте відповіді на запитання.

1. Що є основною особливістю потреб?

2. Як ви розумієте фразу «Бажання людей мати певні блага обмежити неможливо»?
3. Що характеризує закон зростання потреб?
4. Які економічні ресурси необхідні для задоволення потреб?
5. Поясніть, чому економічні ресурси, які необхідні для виробництва товарів, є обмежені.
6. Що є центральною проблемою економіки?
7. У чому полягає головна функція економіки?

Завдання 3. Складіть план тексту.

Завдання 4. Перекажіть текст, спираючись на план.

1.3. Вираження класифікації предметів Конструкції класифікації

Конструкції	Приклади
Що (Н.в.) поділяється на що (З.в.) розподіляється розділяється ділиться	Товари поділяються на промислові та продовольчі.
Що (З.в.) поділяють на що (З.в.) розподіляють розділяють ділять	Товари поділяють на промислові та продовольчі.

Запам'ятайте словосполучення, які наповнюють конструкції класифікації:

що поділяється на що за чим:

- за призначенням, за складом, за будовою;
- за структурою;
- за формою;
- залежно від чого?

Приклад. За призначенням продукції промисловість поділяється на важку, легку та харчову.

Запитання. Як поділяється промисловість за призначенням продукції?

Приклад. Залежно від терміну використання товари розподіляють на товари тривалого і короткочасного користування.

Запитання. Як розподіляють товари залежно від терміну використання?

Приналежність предмета до класу

Конструкції	Приклади
що належить до чого	Продукти харчування належать до продовольчих товарів.
що відносять до чого	Галузі, що виробляють продукти харчування, відносять до харчової промисловості.

Приклад. До виробничої сфери належать промисловість, сільське господарство, торгівля, транспорт і зв'язок.

Запитання. Що належить до виробничої сфери?

Характеристика складу, будови предмета

Конструкції	Приклади
що складається з чого	Економічні блага складаються з товарів і послуг
що входить до складу чого	До складу університету входять 4 факультети.
що включає в себе що	Засоби праці включають машини, інструменти, обладнання, будівлі.
що складає що	Економіка складає фундамент суспільства.

Приклад. Продуктивні сили складаються з робочої сили й засобів виробництва.

Запитання. З чого складаються продуктивні сили?

Вправа 1. Поставте запитання до речень.

1. Економічна наука розподіляє всі блага на економічні (створені працею людини) та неекономічні (природні).
2. До природних благ належать земля, ліси, корисні копалини, повітря, вода тощо.
3. Сільське господарство складається з рослинництва та тваринництва.

4. До предметів праці належать земля, сировина, матеріали тощо.
5. Засоби праці включають інструменти, машини, обладнання, будівлі.
6. До складу економічного факультету входять 7 кафедр.
7. До товарів тривалого користування відносять товари, які використовують багаторазово протягом значного періоду: автомобілі, комп'ютери, холодильники, меблі тощо.
8. Господарська діяльність людини поділяється на виробничу сферу та сферу послуг (невиробничу сферу).

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте текст, знайдіть граматичні конструкції з теми, що вивчається.

Товари і послуги

Люди задовольняють потреби за допомогою економічних благ. Економічні блага складаються з товарів і послуг. Товари – це продукти праці, які продають і купують. Товар – це річ, яка має матеріальну форму.

За призначенням товари поділяються на продовольчі та промислові.

Продукти харчування (хліб, молоко, риба, м'ясо) належать до продовольчих товарів. Одяг, взуття, тканини, посуд, меблі, техніку відносять до промислових товарів. Залежно від терміну використання товари розподіляють на товари тривалого і короткочасного користування. До товарів тривалого користування відносять товари, які використовують багаторазово протягом значного періоду: автомобілі, комп'ютери, холодильники, меблі тощо. До товарів короткочасного користування належать товари, які використовують один раз або протягом незначного періоду: продукти харчування, одяг, взуття, мило тощо.

Послуги – це дії, у процесі яких людина задовольняє відповідну потребу (медичне обслуговування, освітні послуги або перукарські послуги). Послуги не мають речової форми. Всі види послуг можна розподілити на такі групи:

1) транспортні послуги; 2) зв'язок; 3) банківські послуги; 4) комунальні послуги; 5) медичне обслуговування; 6) освітні послуги; 7) інформаційні послуги. Практично кожна людина протягом свого життя користується різними послугами.

Товари та послуги задовольняють потреби людини.

Завдання 2. Напишіть запитання до тексту.

Завдання 3. Складіть речення, використовуючи конструкції класифікації.

Зразок. Економічні блага; товари і послуги.

Економічні блага складаються з товарів і послуг.

1. За призначенням товари; продовольчі та промислові.
2. Продукти харчування; продовольчі товари.
3. Засоби праці; інструменти, машини, обладнання, будівлі.
4. Економічна наука; всі блага на економічні та неекономічні (природні).
5. Предмети праці; земля, сировина, матеріали.

Самостійна робота

Завдання 1. Замість крапок напишіть відповідні за змістом дієслова.

Користуйтеся довідкою.

1. Гроші ... для платежу, для купівлі товарів.
2. Якість життя ... рівнем споживання товарів і послуг.
3. Ціноутворення ... процес формування цін на товари та послуги.
4. Медичне обслуговування, освіта, культура, страхування, транспорт, туризм ... до послуг.
5. Земля, повітря, вода, корисні копалини, рослинний і тваринний світ ... природними ресурсами.
6. Україна ... вигідне економіко-географічне положення.
7. Економічні блага ... з товарів і послуг.
8. Виробництво матеріальних і нематеріальних послуг ... сферу послуг.

Слова для довідки: характеризується, слугують, належать, являє собою, має, складаються, називають, становить.

Завдання 2. Прочитайте речення. Запишіть синонімічні конструкції.

Зразок. Торгівля – це процес купівлі-продажу товару.

- . Торгівлею називається процес купівлі-продажу товару.
- . Процес купівлі-продажу товару називається торгівлею.
- . Процес куплі-продажу товару називають торгівлею.
- . Процес купівлі-продажу товару має назву «торгівля».

1. Товар – це продукція, яку продають і купують. 2. Послуга – це дія, яка задовольняє потреби людини і не має матеріальної форми. 3. Потреба – це необхідність у певних речах (товарах), бажання мати їх. 4. Виробничі відносини – це стосунки між людьми та засобами виробництва у виробничому процесі. 5. Земля, вода, повітря, корисні копалини, тваринний та рослинний світ – це природні ресурси.

Завдання 3. Прочитайте текст і підготуйтеся дати відповіді на запитання щодо змісту тексту.

Господарська діяльність та її види

Люди здавна ведуть господарську діяльність. Господарська діяльність людини поділяється на виробничу сферу та сферу послуг (невиробничу сферу). Економічний стан країни залежить від розвитку виробничої сфери, тому ця сфера є основною.

До виробничої сфери належать промисловість, сільське господарство, торгівля, транспорт і зв'язок. Виготовленням продукції на заводах і фабриках займається промисловість. За призначенням продукції промисловість поділяється на важку, легку та харчову. Важка промисловість виготовляє переважно засоби виробництва: машини, механізми, сировину, матеріали та паливо. Легка промисловість виробляє товари народного споживання – тканини, одяг, взуття, посуд, іграшки тощо. Галузі, що виробляють продукти харчування, відносять до харчової промисловості.

Сільське господарство – один з найдавніших видів людської господарської діяльності. У сільському господарстві 99% продукції виробляють землеробство і тваринництво. Усі види господарської діяльності на селі називають сільським господарством.

Невиробнича сфера пов'язана з наданням послуг. Послуги – це дії, у процесі яких людина задовольняє відповідну потребу. Люди, які не виготовляють продукцію, а надають послуги іншим, працюють у сфері обслуговування. До таких видів діяльності належать освітні послуги, комунальні послуги, медичне обслуговування, банківські послуги, інформаційні послуги та інші. Практично кожна людина протягом свого життя користується різними послугами.

Завдання 4. Складіть план тексту.

Завдання 5. Розкажіть про види господарської діяльності.

2. Об'єктні відношення в простому реченні

2.1. Вираження прямого об'єкта

Прямий об'єкт означає предмет, на який безпосередньо переходить дія: читати книгу, виконувати завдання. Прямий об'єкт може бути вираженим іменником (займенником) у Знахідному відмінку (кого? що?) без прийменника: зустрічати (кого?) друзів; складати (що?) іспит.

Дієслова, які мають прямий об'єкт, називають перехідними.

Прочитайте в Таблиці 1 лексичні значення дієслів, які потребують прямого об'єкта, та приклади найбільш уживаних перехідних дієслів.

Таблиця 1

Лексичне значення	Засоби вираження	Приклади
1. Дієслова фізичної дії	Знахід. відмінок кого? що? без прийменника	будувати видобувати виробляти
2. Дієслова сприйняття,		

<p>висловлення, стану</p> <p>3. Дієслова зі значеннями:</p> <p>а) зміни якості та стану;</p> <p>б) кількісні зміни</p> <p>4. Дієслова зі значенням пошуку та виявлення</p> <p>5. Дієслова зі значенням дослідження</p> <p>6. Дієслова зі значенням збереження</p> <p>7. Дієслова зі значенням створення та знищення</p>		<p>слухати, говорити, бачити</p> <p>змінювати, покращувати, погіршувати</p> <p>збільшувати, зменшувати, підвищувати, знижувати, скорочувати, прискорювати</p> <p>відкривати, виявляти, шукати – знайти, винаходити</p> <p>досліджувати, вивчати, аналізувати, розглядати, розробляти</p> <p>зберігати, захищати</p> <p>створювати знищувати</p>
	<p>Род. відм. (чого?) з часткою НЕ</p> <p>Род. відм. – частина від цілого</p>	<p>не прочитати книжки не знайти підтримки</p> <p>випити кави купити хліба</p>

Зверніть увагу на закінчення прикметників та іменників у Знахідному відмінку!

Таблиця 2

	однина	однина	
	прикметник	іменник	рід
В Україні видобувають (що?)	природний залізу кам'яне	газ руду вугілля	чол. р. жін. р. сер. р.
	множина залізні	множина руди	

Вправа 1. Складіть речення з даних слів та словосполучень. Зверніть увагу, що предикат виражений дієсловом зі значенням дослідження.

1. Видатний економіст А. Маршал – сформулювати – закони – ринкова економіка.
2. А. Сміт і Д. Рікардо – досліджувати – економічні відносини – виробництво.
3. Французький економіст Ж. Сей – розробляти – концепція – фактори виробництва.
4. Економісти – аналізувати – фінансова ситуація – економічна сфера.
5. Лауреатка – Нобелівська премія – економіка – Естер Дюфло – вивчати – проблема – боротьба з бідністю.

Вправа 2. Прочитайте дієслова. З'ясуйте їх значення та запишіть. Складіть із ними словосполучення, користуючись іменниками з правого стовпчика.

задовольняти що?	потреби
вибирати що?	одяг, взуття
виробляти що?	продукція, товар
досліджувати що?	проблема, ринок
здійснювати що?	мрія, план
удосконалювати	технології
інформувати кого?	декан

Вправа 3. Допишіть речення, використовуючи словосполучення в дужках у ролі прямого об'єкта.

1. Україна виробляє .... (промислова та сільськогосподарська продукція).
2. Важка промисловість забезпечує .... (економічна незалежність).
3. Студенти-економісти вивчають .... (економічна теорія, фінансовий менеджмент, вища математика, право).
4. Україна має ... (могутній науковий потенціал).
5. Національний банк України підтримує ... (національна валюта).

Вправа 4. Трансформуйте словосполучення, додаючи до дієслів заперечну частку НЕ. Чи зміниться в цьому випадку форма іменника? Запишіть словосполучення, усно визначте відмінки іменників.

ЗРАЗОК: пояснив правило – не пояснив правила.

Виконав доручення, віддав наказ, переписав вправу, робив зарядку, читав роман.

Вправа 5. Прочитайте словосполучення. Поясніть відмінність у значенні словосполучень кожної пари.

ЗРАЗОК: випити молока (частину, а не все) – випити молоко (все, яке було в пакеті).

Купити цукор – купити цукру; випити соку – випити сік.

Вправа 6. Повторіть інформацію про творення вищого ступеня порівняння прикметників.

Проста форма вищого ступеня порівняння утворюється за допомогою суфіксів -іш, -ш: сильний – сильніший; молодий – молодший; дешевий – дешевший.

Але запам'ятайте: дорогий – дорожчий; низький – нижчий; високий – вищий.

У деяких прикметниках форми вищого ступеня порівняння утворюються від інших основ: гарний – кращий, ліпший; поганий – гірший; великий – більший; малий – менший.

Запам'ятайте конструкцію:

що (в.1) більший, ніж що (в.1)

менший

вищий

нижчий

дорожчий

дешевший

Вправа 7. Порівняйте: а) площу України (603 700 кв. км) і площу вашої країни; б) ціни на продукти в Україні та у вашій країні.

Запишіть складені речення у зошит.

Вправа 8. А. Зверніть увагу, від яких прикметників утворені такі дієслова:

більший – збільшувати (збільшити) ...;

менший – зменшувати (зменшити) ...;

вищий – підвищувати (підвищити) ...;

нижчий – знижувати (знизити) ...;

кращий – покращувати (покращити) ...;

гірший – погіршувати (погіршити) ....

Б. Складіть із цими дієсловами словосполучення, користуючись словами для довідки.

Слова для довідки: асортимент товару; кількість товару; якість товару; ціна; обсяг виробництва; витрати; баланс попиту; економічне життя; економічна ситуація.

Вправа 11. Запам'ятайте творення вищого ступеня порівняння деяких прислівників:

багато – більше; мало – менше; високо – вище; низько – нижче.

Зверніть увагу на конструкції:

а) **що (в.1) більше (менше), ніж що (в.1)**

Київ більше, ніж Одеса.

б) **чим ..., тим ...**

Чим більше товарів, тим нижче ціна.

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте текст і підготуйтеся дати відповіді на запитання.

Ринок та його головні елементи

Ринок є формою зв'язку виробників і споживачів товару. Виробники виробляють продукт. В економіці виробником можуть бути людина, група людей, завод, фабрика, держава. Споживачі купують, замовляють, використовують товари чи послуги. Виробники і споживачі стають на ринку продавцями і покупцями. На ринку відбувається процес купівлі – продажу

товарів і послуг між продавцями і покупцями. Їх називають суб'єктами ринку. Таким чином, суб'єкти ринку – це учасники ринкових відносин: продавці та покупці або виробники та споживачі.

Товари та послуги називають об'єктами ринку. Вони задовольняють потреби людей. Ринок відіграє роль основного регулятора економічних відносин.

Головними елементами ринку є попит, пропозиція, ціна. Що таке попит?

Попит – це кількість товару, яку споживачі бажають і можуть купити (придбати) за певною ціною. Попит формують споживачі або покупці. Що таке пропозиція? Пропозиція – це кількість товару, яку виробники можуть продати за певною ціною. Пропозицію формують виробники або продавці. Попит і пропозиція формують ціну.

Ціни на товари й послуги постійно змінюються. Якщо зростає попит, виробники підвищують ціну на товар. Тобто чим вище попит, тим вище ціна. Якщо ціна знижується, попит збільшується. Тобто чим вище пропозиція, тим нижче ціна.

Між попитом на товар і пропозицією товару існує певний баланс. Економісти складають баланс попиту і пропозиції товару. Щоб покращити баланс попиту і пропозиції товару, треба підвищити продуктивність праці, вдосконалити технології виробництва, збільшити асортимент товару, зменшити витрати на одиницю продукції.

Завдання 2. Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке ринок?
2. Кого називають суб'єктами ринку?
3. Які об'єкти ринку ви знаєте?
4. Які головні елементи ринку?
5. Що таке попит і пропозиція?
6. Як ціна залежить від попиту і пропозиції?
7. Як можна покращити баланс попиту і пропозиції товару?

Завдання 3. Випишіть із тексту дієслова, які мають прямий об'єкт.

Завдання 4. Зверніть увагу на утворення віддієслівних іменників, які позначають процес:

а) -анн(я)

використовувати

використання

споживати

споживання

зберігати

зберігання

зростати

зростання

б) -енн(я)

збільшити

збільшення

зменшити

зменшення

підвищити

підвищення

виробити

вироблення

забезпечити

забезпечення

в) -ація

консультувати

консультація

реалізувати

реалізація

г) продавати

продаж

продати

купувати

купівля

купити

вибирати

вибір

вibrати

шукати

пошук

аналізувати

аналіз

розвивати

розвиток

Запам'ятайте!

Об'єкт після дієслова у формі Зн.в.	Об'єкт після віддієслівного іменника у формі Род.в.
Вивчати (що?) економіку	Вивчення (чого?) економіки
Виробляти (що?) продукцію	Вироблення (чого?) продукції
Використовувати (що?) ресурси	Використання (чого?) ресурсів

Завдання 5. Замініть дієслівні словосполучення віддієслівними.

Підвищити ціну – ..., збільшити асортимент – ..., споживати товари – ..., досліджувати економічні відносини – ..., користуватися послугами – ..., виконувати роботу – ..., розвивати економіку – ..., шукати інформацію – ...

Завдання 6. Напишіть дієслова, від яких утворені віддієслівні іменники:

Зниження – ..., покращення – ..., формування – ..., винахід – ..., дія – ..., здійснення – ..., погіршення – ..., – ..., вибір – ..., здійснення – ...

2.2. Вираження непрямого об'єкта

Непрямий об'єкт означає предмет, на який дія безпосередньо не спрямована. Стоїть у формі будь-якого непрямого відмінка, крім знахідного без прийменника.

Вираження непрямих відмінків

Прочитайте в Таблиці 1 лексичні значення дієслів, які потребують непрямого об'єкта, та приклади найбільш вживаних дієслів.

Таблиця 1

Значення	Засоби вираження	Приклади
а) бажання, досягнення, пошук, вимоги;	Род. в.(чого?) без прийменника	бажати успіхів досягати результату шукати допомоги (абстр. імен.) вимагати захисту
б) навчання,	Род. в.(чого?) без	

опанування об'єктом;	прийменника до + Род.в.	навчатися економіки готуватися до екзамену
в) залежність;	від + Род.в.	залежати від ціни
г) боротьба; д) міра наявності об'єкта;	проти + Род.в. Род. в.(чого?) без прийменника	боротися проти війни вистачати, бракувати
а) адресат дії; б) сприяння; б) перешкоджання	Дав. в. (кому? чому?) без прийменника	телефонувати другу (другові) пояснювати студенту допомагати людям сприяти розвитку економіки перешкоджати діяльності заважати роботі належати людям відповідати вимогам
а) об'єкт думки; б) взаємозалежність;	Знах. в. (про кого? про що?) Знах. в. (на що?)	думати про друзів розмовляти про навчання розповідати про проблеми впливати на рівень життя
а) знаряддя дії; б) об'єкт дії; в) керівництво, володіння об'єктом; г) характеристика особи за професією; г) спільність дії; д) об'єкт роботи;	Оруд. в. (чим?) без прийменника Оруд.в. (чим?) Оруд.в. (ким? чим?) без прийменника Оруд.в. (ким?) Оруд.в. (із ким?) над + Оруд. в.	малювати олівцем займатися бізнесом користуватися картою торгувати нафтою керувати факультетом володіти фірмою завідувати кафедрою забезпечувати продуктами працювати менеджером взаємодіяти з партнерами співпрацювати з урядом працювати над курсовою роботою
а) об'єкт дії;	на + Місц.в. (на чому?)	спеціалізуватися на виробництві автомобілів базуватися на комп'ютерних технологіях грунтуватися на законах

б) місце дії; в) місце перебування;	у, в, на + Місц.в. (де?)	працювати в лікарні, на заводі навчатися в університеті; існувати у світі перебувати за кордоном бути розташованим у центрі
--	--------------------------	---

Вправа 1. Утворіть та запишіть словосполучення.

навчатися <i>чого?</i>	математика
володіти <i>чим?</i>	банк
займатися <i>чим?</i>	торгівля
торгувати з <i>ким? чим?</i>	Німеччина, електроенергія
користуватися <i>чим?</i>	Інтернет
залежати <i>від чого?</i>	попит
керувати <i>чим?</i>	економіка
сприяти <i>чому?</i>	розвиток
досягати <i>чого?</i>	успіх
повідомити <i>кому?</i>	викладач

Вправа 2. Поставте та запишіть запитання до підкреслених слів та словосполучень.

1. Всі країни спеціалізуються на виробництві певних видів продукції.
2. Кожна людина протягом свого життя користується різними послугами.
3. Головна роль у процесі праці належить людині.
4. Економічною системою країни називається спосіб організації господарського життя.
5. Україна торгує з країнами ЄС зерном, рослинною олією, м'ясною продукцією.
6. Якість товару залежить від виробника.
7. Група спеціалістів працює над програмою економічних реформ країни.
8. Рівень життя населення залежить від стану продуктивних сил суспільства.

Вправа 3. Спишіть речення, використовуючи слова й словосполучення, наведені в дужках, у потрібному відмінку.

1. Його батько керує (велика фірма).
2. Добре, коли ваші потреби відповідають (ваші можливості).
3. Марія добре володіє (французька мова).
4. Мій друг навчився керувати (автомобіль).
5. Сільське господарство забезпечує населення (продукти харчування).
6. Сільськогосподарське виробництво дуже залежить від (природні умови).

Вправа 4. Замість крапок напишіть відповідні за змістом дієслова у потрібній формі. За потреби користуйтеся довідкою.

1. Виготовленням товарів на заводах і фабриках ... промисловість.
2. Якість товарів повинна ... вимогам стандартів.
3. Україна активно ... з країнами Європейського Союзу.
4. Товарний ринок ... з фінансовим і трудовим ринками.
5. Погане знання попиту ринку ... успішній роботі виробників.
6. Ринкова економіка ... на принципах економічної свободи.
7. Комп'ютерні технології активно ... на розвиток науки, техніки, бізнесу.
8. Київська кондитерська фабрика *ROSHEN* ... на виробництві шоколадної продукції.

Слова для довідки: співпрацювати, відповідати, перешкоджати, взаємодіяти, ґрунтуватися, впливати, займатися, спеціалізуватися.

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте, перекладіть та запишіть у зошит нові слова, які ви зустрінете в тексті «Типи економічних систем».

Власник, власність, приватна власність, державна власність; прогрес, технічний прогрес, науковий прогрес; конкуренція; діяльність; рівновага, рівновага попиту та пропозиції; підприємство.

Завдання 2. Напишіть, від яких іменників утворені подані прикметники.

Зразок: економічний – економіка.

Історичний – ..., традиційний – ..., господарський – ..., ринковий – ..., сільський – ..., технічний – ..., сировинний – ..., сільськогосподарський – ..., командний – ..., державний – ..., рушійний – ..., адміністративний – ....

Завдання 3. До кожного дієслова доберіть однокореневий іменник зі значенням процесу.

Зразок: розвивати – розвиток

Організувати, споживати, регулювати, планувати, господарювати, забезпечувати, управляти, взаємодіяти, впливати, вирішити.

Завдання 4. Прочитайте текст.

Типи економічних систем

Економічною системою країни називається спосіб організації господарського життя. В процесі історичного розвитку формувалися різні економічні системи. Кожна економічна система має відповідати на три основні запитання: 1. Що виробляти? 2. Як виробляти (за допомогою яких ресурсів)? 3. Для кого виробляти (хто буде власником і споживачем виробленої продукції)? Економічні системи відрізняються за способом вирішення цих основних питань.

Які основні ознаки визначають економічну систему? По-перше, форма власності на засоби виробництва. По-друге, механізм управління економікою, який залежить від форми власності. На основі цих ознак розрізняють такі типи економічних систем: традиційну, ринкову, командну, змішану.

Історично першою виникла **традиційна** економічна система. В такій системі економічна діяльність базується на традиціях господарювання. Ці традиції віками впливали на соціально-економічні процеси. Люди займаються сільським господарством, продукцію виробляють для власного споживання. Зазвичай застосовують ручну працю і примітивні технології. Традиції перешкоджають розвитку технічного прогресу. Такі країни характеризуються сировинною і сільськогосподарською спрямованістю економіки.

Командна економіка – це економічна система, за якої держава керує економікою, де домінує державна власність на засоби виробництва. Централізоване управління економікою відбувається за допомогою державного планування. Командна економіка функціонує на основі переважно адміністративних рішень, команд, наказів центрального управління.

Ринкова економіка ґрунтується на приватній власності на економічні ресурси, ринковому господарському механізмі. Ринок відіграє роль основного регулятора економічних відносин. Механізм ринку складається з рівноваги попиту та пропозиції. Основною рушійною силою розвитку економіки є конкуренція.

Змішана економіка синтезує елементи ринкової, командної та традиційної економіки. Основу такої економіки складає приватна власність, що взаємодіє з державною власністю. Ринковий механізм поєднується з державними методами регулювання економіки. Держава сприяє діяльності підприємств, збагаченню активної частини населення. Країни зі змішаною економікою забезпечують своєму населенню високій рівень життя.

Завдання 5. Дайте відповіді на запитання.

1. Що називається економічною системою?
2. На які три основні запитання має відповідати кожна економічна система?
3. Які основні ознаки визначають економічну систему?
4. На чому базується традиційна економічна система?
5. Якою спрямованістю економіки характеризується традиційна система?
6. Що таке командна економіка? Поясніть, чому ця економіка називається командною.
7. На чому ґрунтується ринкова економіка?
8. Що є основною рушійною силою розвитку ринкової економіки?
9. Елементи яких систем синтезує змішана економіка?
10. Що складає основу змішаної економіки?

Завдання 6. Спишіть речення, використовуючи слова й словосполучення, наведені в дужках, у потрібному відмінку.

1. Ринкова економіка ґрунтується на (приватна власність на економічні ресурси, ринковий господарський механізм). 2. Країни з традиційною економікою характеризуються (сировинна та сільськогосподарська спрямованість економіки). 3. Основу змішаної економіки складає приватна власність, що взаємодіє з (державна власність). 4. Спосіб організації господарського життя називається (економічна система). 5. У країнах з традиційною економічною системою люди займаються (сільське господарство), застосовують (ручна праця).

Завдання 7. Замість крапок напишіть відповідні за змістом дієслова у потрібній формі. За потреби користуйтеся словами з довідки.

1. Економічною системою країни ... спосіб організації господарського життя. 2. Економічні системи ... за способом вирішення основних питань економіки. 3. Механізм управління економікою ... від форми власності. 4. У традиційній системі економічна діяльність ... на традиціях господарювання. 5. Традиції віками ... на соціально-економічні процеси. 6. Командна економіка – це економічна система, за якої держава ... економікою. 7. Механізм ринку ... з рівноваги попиту та пропозиції. 8. Країни зі змішаною економікою ... своєму населенню високій рівень життя.

Довідка : складатися, забезпечувати, називатися, залежати, базуватися, впливати, керувати, відрізнятися.

Завдання 8. Прочитайте номінативний план тексту.

1. Що таке економічна система.
2. Основні питання економіки.
3. Ознаки економічної системи.
4. Типи економічних систем: а) традиційна; б) командна; в) ринкова; г) змішана.

Завдання 9. Користуючись планом, перекажіть текст.

3. Означальні відношення в простому реченні

Означення вказують ознаку предмета (колір, розмір, форму, матеріал, належність тощо) і відповідають на запитання **який? чий? котрий?**

Означення бувають узгоджені та неузгоджені.

Узгоджені означення *стоять у тому самому роді, числі й відмінку, що й означуване слово*: гарний економіст (чол.р., однина, назив. відмінок). Я хочу стати гарним економістом (чол. р., однина, оруд. відмінок).

Неузгоджені означення приєднуються до означуваного слова зв'язком керування: професія (яка?) економіста, економіст (який?) із праці.

Неузгоджені означення виражаються іменниками, особовими займенниками, неозначеною формою дієслова, словосполученням.

Зверніть увагу на засоби вираження узгоджених означень.

Вираження означальних відношень у простому реченні.

3.1. Узгоджене означення

Таблиця 1

Засоби вираження	Приклади	
прикметник	який? сучасний завод (чол.р.)	яка? сучасна техніка (жін.р.)
	яке? сучасне місто (сер.р.)	які? сучасні комп'ютери (мн.)
числівник	перший курс	перша група
	перше місце	перші
займенник	чий? мій документ	чия? моя посвідка
	чиє? моє завдання	чий? мої документи
	виконаний тест	виконана робота
дієприкметник	виконане замовлення	виконані справи

Вправа 1. Спишіть речення, використовуючи слова й словосполучення, наведені в дужках, у потрібному відмінку. Назвіть засоби вираження означальних відношень у реченнях.

1. Майбутні економісти можуть здобути (вища освіта) на (економічний факультет) в (Центральноукраїнський національний технічний університет).

2. Після закінчення (підготовчий факультет) я хочу продовжити навчання на (перший курс) в (наш університет). 3. Викладач перевірів (моя контрольна робота). 4. Мій друг добре володіє (українська мова). 5. Марно (втрачений день) не повернеш. 6. Фермери успішно продали (вироблена продукція) на ринку.

Вираження означальних відношень у простому реченні

3.2. Неузгоджене означення

Таблиця 2

Значення ознаки	Засоби вираження	Приклади
за належністю предмета особі	Род.в. без прийменника	чия? порада батька чий? підручник викладача
за зовнішньою ознакою	Род.в. без прийменника В (у) + Зн.в. З (із) + Ор.в.	людина невисокого зросту сорочка в клітинку хлопець із карими очима
за наявністю чи відсутністю ознаки предмета	Без + Род.в. З (із) + Ор.в.	кава без цукру чай із лимоном
за матеріалом, складом, змістом	З (із) + Род.в.	каблучка із золота костюм із бавовни
за родом занять, спеціальністю	Род.в. без прийменника З + Род.в.	викладач математики спеціаліст із менеджменту

Вправа 1. Напишіть запитання за зразком:

А. ЗРАЗОК: Це документи іноземця. – Чиї це документи?

1. Це речі декана. 2. Це місце викладача. 3. Це кімната Джона. 4. Це паспорт Махмуда. 5. Це стаття відомого економіста. 6. Це підпис ректора.

Б. ЗРАЗОК: Це кабінет економіки. – Який це кабінет?

1. Це будинок обласної лікарні. 2. Це деканат економічного факультету. 3. Це кафедра економічної теорії. 4. Це підручник із математики. 5. Це викладач філософії. 6. Це студенти економічного факультету.

Вправа 2. Дайте відповіді на запитання за зразком.

ЗРАЗОК: Це курячий суп? – Так. Це суп із курки.

1. Це золота каблучка?	2. Це шовкова сорочка?
3. Це молочні продукти?	4. Це металевий виріб?
5. Це вовняні шкарпетки?	6. Це срібний браслет?
7. Це дерев'яні меблі?	8. Це овочевий салат?
9. Це шкіряне взуття?	10. Це скляний сувенір?

Вправа 3. Замініть підкреслені конструкції антонімічними.

ЗРАЗОК: Я люблю чай із цукром. – А я люблю чай без цукру.

1. Я готую салат із майонезом. –
2. Я п'ю каву з молоком. –
3. Я читаю англійські тексти зі словником. –
4. Я люблю їсти вареники зі сметаною. –
5. Я написав контрольну роботу з помилками. –

Вираження означальних відношень у простому реченні

Неузгоджене означення (продовження)

Таблиця 3

Значення ознаки	Засоби вираження	Приклади
за часом	На + Зн.в. Перед + Ор.в.	квиток на друге жовтня консультація перед екзаменом
за місцем, територією, напрямом	З (із) + Род.в. До + Род.в. В (у) + Зн.в.	студент з Африки потяг до Києва автобус в Одесу
за величиною		площа розміром у
за призначенням	Для + Род.в.	крем для обличчя

	Від + Род.в. На + Зн.в. З (із) + Род.в.	ліки від нежитю гроші на навчання завод із виробництва скла
за причиною	Через + Зн.в.	відсутність через хворобу
за інформативним змістом	З (із) + Род.в. Про+ Зн. в.	екзамен з економіки доповідь про глобальні проблеми

Вправа 4. До поданих словосполучень з узгодженими означеннями доберіть словосполучення-синоніми з неузгодженими означеннями.

Зразок: українські новини – новини України.

Футбольна команда, комп'ютерна програма, банківський рахунок, автобусна зупинка, туркменський студент, студентські обов'язки, економічна теорія.

Вправа 5. Прочитайте речення. Поставте запитання до підкреслених слів.

1. У Кропивницькому завод Ельворті виготовляє техніку для сільського господарства. 2. Студенти добре склали екзамен із математики. 3. Ахмеду треба купити ліки від кашлю. 3. Столицею українського бейсболу вважають місто Кропивницький. 4. Студенти подякували професору з Польщі за цікаву лекцію. 5. Мій друг купив квиток на потяг до Києва. 6. Фірми підписали важливий контракт про співпрацю.

Вправа 6. Розкрийте дужки та складіть словосполучення.

1. Директор (завод, фабрика, музей, театр, банк).
2. Викладач (інформатика, українська мова, історія, економічна теорія).
3. Громадянин (Франція, Судан, Україна, Китай, Ізраїль).
4. Міністр (освіта, фінанси, юстиція, молодь і спорт, оборона).
5. Економіка (країна, світ, підприємство).

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте текст і підготуйтеся дати відповіді на запитання.

Професія економіста

Ця професія перш за все приваблює молодих людей з аналітичним складом розуму та гарними математичними здібностями. Економіст – це фахівець в області економіки, експерт з економічних питань. Ця професія виникла сотні років тому, коли почали існувати основні економічні поняття: товар, обмін, гроші. За минулі сторіччя функції представників цієї професії помітно змінилися і розширилися. Сучасний економіст здійснює економічний аналіз господарської діяльності, планує і розраховує фінанси, контролює витрати коштів, аналізує результати роботи підприємства.

Щоб працювати економістом, необхідно отримати диплом про вищу економічну освіту. Центральнотраїнський національний технічний університет здійснює підготовку майбутніх професіоналів у сфері економічної діяльності за освітніми ступенями бакалавра, магістра та доктора філософії. Гарний економіст повинен мати міцні знання з економічних дисциплін, бути в курсі подій в економічному світі.

Економіст – це професія широкого спектру. Економісти працюють за кількома напрямками. Наприклад, економіст із праці розраховує розмір заробітної плати для кожної професії; експерти з планування складають плани економічної діяльності підприємства; фахівці з фінансів керують бюджетом компанії, стежать за потоками грошових коштів і ведуть їх облік; експерти з бухгалтерського обліку складають баланс підприємства і документують всі фінансові операції, що проводить фірма, фахівець з банківських справ працює з цінними паперами та фінансовими звітами.

Своє професійне свято економісти в усіх країнах відзначають 12 жовтня. В цей день видатних працівників галузі нагороджують премією Шведського центрального банку за рішенням Нобелівського комітету. У жовтневі дні традиційно економісти всіх країн проводять конференції, дискусії про економічну стратегію своїх країн, обговорюють важливі питання.

У сучасному світі професія економіста користується великим попитом на ринку праці та дуже популярна серед молоді.

Завдання 2. Випишіть із тексту словосполучення з узгодженими та неузгодженими означеннями.

ЗРАЗОК:

Узгоджені означення

гарний економіст

Неузгоджені означення

економіст із праці

Завдання 3. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такий економіст?
2. Які функції виконує сучасний економіст?
3. Який диплом необхідно отримати, щоб працювати економістом?
4. За якими освітніми ступеннями здійснює підготовку студентів економічний факультет ЦНТУ?
5. Чому професія економіста – це професія широкого спектру? Наведіть приклади.
6. Якою премією нагороджують видатних економістів у Всесвітній день економіста?
7. Як ви думаєте, чому ця професія дуже популярна серед молоді?
8. Яких молодих людей приваблює професія економіста?
9. Чому ви вирішили стати економістом?

Завдання 4. Розкажіть про професію економіста.

4. Обставинні відношення в простому реченні

4.1. Часові відношення в простому реченні

Позначення часу дії

Позначення часу повторюваної дії

Таблиця 1

Значення	Запитання (коли?)	Приклади
<i>Час доби</i>	<i>О котрій годині?</i>	<i>О першій годині, о пів на десяту, за чверть до десятої години</i>
<i>Дні тижня</i>	<i>У який день тижня? На якому тижні? (Якого тижня?)</i>	<i>Консультація буде у вівторок Наукову конференцію проведено на цьому тижні (цього тижня)</i>
<i>Момент дії</i>	<i>У якому місяці?</i>	<i>Навчальний рік розпочинається у вересні.</i>
<i>Момент дії</i>	<i>У якому році? (Якого року?)</i>	<i>Я народився у дві тисячі четвертому році. Він вступив до університету минулого року.</i>
<i>Момент дії</i>	<i>У якому столітті?</i>	<i>Ця подія відбулася у минулому столітті.</i>
<i>Дата (число)</i>	<i>Якого числа?</i>	<i>12 (дванадцятого) жовтня відзначають Всесвітній день економіста.</i>
<i>Дата (число, місяць, рік)</i>	<i>Коли було проголошено незалежність України?</i>	<i>Двадцять четвертого серпня тисяча дев'ятсот дев'яносто першого року проголошено незалежність України.</i>
<i>Регулярність здійснення дії. Повторювана дія: щохвилини, щогодини, щодня, щотижня, щовівторка, щомісяця, щороку</i>		<i>Щороку 17 листопада студентська молодь відзначає міжнародний день студентів.</i>

Вправа 1. Дайте відповіді на запитання, використовуючи інформацію у дужках.

1. О котрій годині розпочинається перша пара? (8.30). 2. Скільки часу триває пара? (1 година 20 хвилин). 3. Коли закінчується перша пара? (10.00). 4. О котрій годині розпочинає працювати Приватбанк? (9.00) 5. Коли ти повернувся додому вчора? (18.45).

Вправа 2. Прочитайте речення в лівому і правому стовпчиках. Визначте форму конструкцій (порядкового числівника та іменника), коли вони позначають дату і час дії.

Яке число?	Якого числа? (Коли?)
Завтра буде 9 травня.	Щороку 9 травня в Україні відзначатимуть День Європи.
Сьогодні 8 травня.	Щороку 8 травня в Україні відзначатимуть День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років.
Учора було 7 травня.	День радіо відзначають 7 травня.

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання, використовуючи інформацію у дужках.

1. Коли розпочинається навчальний рік в Україні? (1 вересня) 2. Коли в Україні відзначають День незалежності? (24 серпня) 3. Коли відзначається Всесвітній день миру? (1 січня) 4. Коли святкують Міжнародний жіночий день? (8 березня) 5. Коли відзначається Всесвітній день захисту прав споживачів? (15 березня)

Вправа 4. Трансформуйте речення, щоб їм зміст позначав повторюваність дії. Використайте для цього прислівники часу зі значенням регулярності дії.

1. У суботу я ходжу на тренування до спортклубу. 2. У неділю я зустрічаюся із друзями. 3. Я читаю новини ввечері. 4. Уранці ми йдемо до університету. 5. Один раз на місяць я отримую гроші від батьків.

Вправа 5. Дайте відповіді на запитання, використовуючи інформацію у дужках.

1. У якому році народився видатний український поет Тарас Шевченко? (1814) 2. У якому році вперше була призначена Нобелівська премія з економіки? (1969). 3. Коли в Україні було введено в обіг національну валюту – гривню? (1996) 4. Коли в Китаї з'явилися перші паперові гроші?

- (VIII століття) 5. У якому році Україна стала незалежною державою?
(1991). 6. У якому році Марта приїхала в Україну? (2023)

Позначення співвідношення дії

Таблиця 2

Граматичні конструкції	Приклади	Значення
1) <i>до</i> + ім. у формі <i>Р. в.</i> 2) <i>перед</i> + ім. у формі <i>Ор. в.</i> 3) <i>напередодні</i> + ім. у формі <i>Р. в.</i>	<i>До вступу</i> в університет я працював на заводі. <i>Студент хвилювався перед</i> екзаменом. <i>Напередодні навчального року</i> студенти отримали всі необхідні підручники.	Передування в часі
<i>за</i> + числ. у формі <i>З. в.</i> + <i>до</i> + ім. у формі <i>Р. в.</i>	Студент прийшов на заняття за 10 хвилин до початку.	Позначення проміжку часу перед дією
<i>за (через)</i> + ім. у формі <i>Зн. в.</i> або сполучення кількісного числ. 2,3,4 з ім. у <i>Н. в.</i> множини, (5,6,7... з ім. у <i>Р. в.</i> множини)	<i>За тиждень</i> буде контрольна робота. <i>Перерва буде за п'ять хвилин.</i>	Термін, по закінченні якого настає дія
<i>після</i> + ім. у формі <i>Р. в.</i>	<i>Після екзаменів</i> я поїду на Батьківщину.	Позначення терміну, після якого відбувається інша дія
<i>через (за)</i> + ім. (одиниці часу – рік, день, місяць, 15 хвилин) у формі <i>З. в.</i> + <i>після</i> + ім. у формі <i>Р. в.</i>	Студент прийшов на заняття через 20 хвилин після дзвоника.	Термін, по закінченні якого настає дія
<i>дієсл.</i> + ім. у <i>Зн. в.</i> або сполучення кількісного числ. 2,3,4 з ім. у <i>Н. в.</i> множини, (5,6,7... з ім. у <i>Р. в.</i> множини) + <i>тому</i>	<i>Я отримав лист тиждень тому.</i> <i>Ми познайомилися два роки тому.</i>	

Вправа 6. Дайте відповіді на запитання, використовуючи конструкцію з прийменником часу *через (за)*.

1. Коли закінчиться лекція? (година) 2. Коли закінчиться консультація? (20 хвилин) 3. Коли розпочнуться канікули? (місяць) 4. Коли ви поїдете на батьківщину? (три місяці) 5. Коли ваш друг закінчить університет? (2 роки).

Вправа 7. Прочитайте речення, подані у лівій і правій колонках, і коментар до них. Поясніть уживання конструкції часу з прийменниками після й за.

1. Ми зустрілися **після концерту**.
(У конструкції із прийменником **після** іменник позначає подію).

Ми зустрінемося **за місяць**.
(У конструкції із прийменником **за** уживаються слова, що позначають одиниці часу).

2. Я повернуся додому **після другої години** (тобто пізніше другої години дня).

Я повернуся додому **за дві години** (тобто протягом двох годин мене не буде вдома).

Вправа 8. Дайте відповіді на запитання, використовуючи конструкції часу з прийменниками після й за.

1. Коли ти підеш до бібліотеки? (обід) 2. Коли розпочнеться наукова конференція? (місяць) 3. Коли ви зазвичай зустрічаєтесь? (заняття) 4. Коли буде консультація з математики? (четверта пара) 5. Коли ми будемо писати контрольну роботу? (2 тижні)

Вправа 9. Прочитайте речення, розкриваючи дужки та вживаючи прийменники за або через (за).

1. Андрій прийшов до інституту ... (десять хвилин) до дзвінка, а я запізнився і прийшов ... (п'ять хвилин) після дзвінка. 2. Зазвичай я прокидаюся ... (година) до початку занять, але сьогодні я проспав і встав ... (півгодини) після початку занять. 3. Ми збиралися приїхати на вокзал ... (п'ятнадцять хвилин) до відправлення поїзда, але запізнилися та приїхали ... (п'ять хвилин) після його відправлення. 4. Сьогодні ніхто не спізнився на лекцію, ... (п'ять хвилин) до початку всі студенти зібралися в лекційній залі. 5. Реєстрація пасажирів на літак розпочинається ... (2 години) до відльоту.

Позначення початку, кінця й тривалості дії

Таблиця 3

Граматичні конструкції	Приклади	Значення
1) з + ім. у формі <i>Р. в.</i> ; <i>від</i>	<i>Студент не відвідував заняття з понеділка.</i>	Момент початку дії
2) <i>відсьогодні, відзавтра, віднині, відтепер, відтоді</i>	<i>Відзавтра розпочинаються змагання з футболу.</i>	
3) з + віддієслівний ім. у формі <i>Ор.в.</i> + ім. у формі <i>Р.в.</i>	<i>З появою Інтернету з'явилися інтернет-магазини.</i>	Момент початку дії, що здійснюється одночасно з іншою дією
4) <i>до</i> + ім. або числ. у формі <i>Р. в.</i>	<i>Я чекав на нього до вечора.</i> <i>Банк працює до сімнадцятої години.</i>	Момент кінця дії
5) з + числ. у формі <i>Р. в.</i> + <i>до</i> + числ. у формі <i>Р. в.</i>	<i>Бібліотека працює з дев'ятої години до п'ятнадцятої.</i>	Час (термін) дії, проміжок часу
7) Дієсл. недок.в. + ім. у Зн.в. або сполучення кількісного числ. 2,3,4 з ім. у Н.в. множини, (5,6,7... з ім. у Р.в. множини	<i>Зазвичай зимові канікули тривають два тижні.</i>	Тривалість дії (Скільки часу?) Який час?
8) Дієсл. недок. в. + ім. у Зн.в. зі словом <i>увесь</i> (<i>увесь день, усе життя, всю сесію</i>)	<i>Я працював увесь (цілий) тиждень.</i>	Проміжок часу, протягом якого відбувається дія.
9) під час + ім. у формі <i>Р.в.</i> у ході у процесі протягом упродовж	<i>Під час заняття студенти писали тест.</i>	
10) <i>на</i> + ім. у формі <i>З.в.</i> (з дієсловами руху) (<i>на хвилину, на годину, на день, на місяць, на рік</i>)	<i>Декан поїхав у від'їждження на тиждень.</i>	Перспективний термін дії (На який час?)
11) <i>за</i> + ім. у формі <i>З.в.</i> (з дієсловами доконаного виду)	<i>Я зробив це завдання за годину.</i>	Термін, протягом якого завершується дія, є результат (термін, необхідний для досягнення результату) За який час?

Вправа 10. Передайте зміст поданих речень, використовуючи слова, подані в дужках, у потрібній граматичній формі й прийменник під час.

1. Викладач пояснював нову тему ... (заняття). 2. Мій друг працював у кафе ... (канікули). 3. Студенти складають іспити ... (екзаменаційна сесія). 4. ... (економічна криза) споживачі суттєво знизили витрати на придбання товарів. 5. Президенти України та Франції ... (зустріч) обговорили важливі питання.

Вправа 11. Прочитайте речення. Знайдіть конструкції часу. Визначте, який момент дії вони позначають.

1. У студентській бібліотеці підручники видаються безкоштовно на семестр або на навчальний рік. 2. Протягом семестру студенти нашої групи добре відвідували заняття. 3. Упродовж віків життя людей нерозривно пов'язано з трудовою діяльністю. 4. У процесі становлення та розвитку виробництва розвивалася й економічна наука.

Вправа 12. Зверніть увагу на вид та значення дієслів, які вживаються з конструкціями для позначення терміну дії.

Скільки часу?	За який час?	На який час?
дві години	за дві години	на дві години
З конструкцією вживаються дієслова недоконаного виду, дієслова стану: бути, жити, працювати, стояти, чекати тощо. Я робив завдання годину.	З конструкцією вживаються дієслова доконаного виду. За годину я зробив завдання	З конструкцією вживаються дієслова руху, зміни положення: поїхати, приїхати, піти, прийти Я взяв конспект у друга на годину.

Вправа 13. Поясніть використання різних способів вираження терміну часу. Поставте запитання до конструкцій часу. Визначте та поясніть вид дієслів.

1. Ми доїхали до Києва **за 5 годин**. 2. Ми їхали у Київ **5 годин**. 3. Ми приїхали у Київ **на 3 дні**. 4. Студенти виконували тести з граматики **45**

хвилин. 5. Студенти виконали тести з граматики **за 45 хвилин.** 6. Марія взяла книгу у бібліотеці **на тиждень.**

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте текст. Зверніть увагу на конструкції часу.

Гроші

Гроші – це платіжний засіб, особливий товар, загальний еквівалент товарів і послуг. До виникнення грошей торгівля відбувалась у формі бартеру – один товар обмінювали на інший. Упродовж тисячоліть у ролі грошей перебували найрізноманітніші товари: сіль, чай, худоба, хутро, риба тощо.

Згодом роль грошей почали виконувати дорогоцінні метали: золото, срібло. Однак під час здійснення щоденних торговельних операцій грошима у формі злиwkів незручно було користуватись. Тому з часом зливки золота було замінено монетами. Перші монети з'явилися в Китаї та країнах Близького Сходу у VIII – VII століттях до н.е..

Протягом тривалого часу в обігу використовували монети. Згодом металеві гроші замінили паперові гроші. Їх почали використовувати понад тисячу років тому. Вперше паперові гроші з'явилися в Китаї ще у VIII столітті. У Європі це сталося значно пізніше, у XVIII столітті.

Отже, протягом історії людства роль грошей виконували різні товари (зерно, худоба), дорогоцінні метали, паперові та металеві форми.

Основними елементами сучасної грошової системи є готівкові та безготівкові грошові засоби. Готівкові гроші поділяються на паперові гроші та розмінні монети. Люди щодня користуються готівковими грошима. Але у сучасному світі все більшого поширення набувають безготівкові гроші: чеки, пластикові платіжні картки, банківські рахунки, електронні гроші.

У кожній країні люди здійснюють торговельні операції і використовують свою національну грошову одиницю. 2 вересня 1996 року в Україні було введено в обіг національну валюту – гривню.

Гроші виконують певні функції. В економічній науці виділяють 5 головних функцій грошей.

Якщо ви купуєте товари, то обмінюєте гроші на товари. Під час обміну товарів гроші відіграють роль посередника і виступають у функції засобу обігу.

Коли вам не вистачає грошей для придбання товару, можна оформити грошовий кредит. Ви отримуєте товар, але повністю оплачуєте його пізніше. У цьому разі гроші виконують роль стандарту відстроченого платежу, тобто є засобом платежу.

Гроші є також засобом нагромадження (накопичення). У майбутньому ці гроші можуть використовуватись для здійснення покупок.

Кожний товар має свою вартість. Функцію міри вартості гроші виконують, коли вимірюють вартість товарів. Вартість товару, виражена у грошах, має назву ціни.

Світові гроші відображають вихід товарно-грошового обміну за межі національних кордонів.

Гроші відіграють важливу роль в економічному і соціальному розвитку суспільства.

Завдання 2. Дайте відповіді на запитання.

1. Яке положення з тексту розкриває сутність грошей?
2. Які товари виконували роль грошей протягом історії людства?
3. Коли люди почали використовувати паперові гроші?
4. Що є основними елементами сучасної грошової системи?
5. Коли в Україні було введено в обіг національну валюту – гривню?
6. Які головні функції виконують гроші?

Завдання 3. Розкажіть історію виникнення грошей, використовуючи конструкції часу.

Завдання 4. Розгляньте схему. Розкажіть про функції грошей, користуючись схемою.

Функції грошей				
Засіб платежу	Засіб обігу через купівлю-продаж	Міра вартості, яка відображається в ціні товару	Засіб нагромадження-накопичення грошей	Світові гроші

4.2. Причинно-наслідкові відношення в простому реченні

Граматичні конструкції	Приклади	Граматичний коментар
У результаті (чого?) + іменник у Р.в.	У результаті виробничої діяльності люди створюють матеріальні блага.	Конструкція означає причину дії, що дає безпосередній результат
Унаслідок (чого?) + іменник у Р.в.	Унаслідок пізнання людиною природи виникли науки.	Конструкція позначає причину тих чи інших наслідків. Іменники в цій конструкції позначають властивості або якості предмета дії й процесу.
Завдяки (чому?) + іменник у Д.в.	Завдяки допомозі друга я виконав завдання.	Конструкція позначає причину, яка сприяє здійсненню дії.
Через (що?) + іменник у Зн.в.	Через неуважність студент зробив помилки в контрольній роботі.	Конструкція позначає причину, яка заважає здійсненню дії.
Від (чого?) + іменник у Р.в.	Від хвилювання дівчина не могла вимовити жодного слова.	Конструкція виражає причину зміни стану особи або предмета.
У зв'язку з (чим?) + іменник в Ор.в.	У зв'язку з поїздкою на батьківщину студент склав екзамени достроково.	Конструкція позначає тісний зв'язок між причиною й наслідком.
Під впливом (чого?) + іменник у Р.в.	Під впливом моди, реклами смаки споживачів змінюються.	Конструкція позначає активну причину процесів, змін у природі та суспільстві.

Вправа 1. Прочитайте речення, подані у лівій та правій колонках. Знайдіть у них конструкції причини. Поясніть вживання прийменників через і завдяки.

Через неорганізованість студент не домігся успіхів.	Завдяки працьовитості він досяг гарних результатів.
Через друга ми спізналися на заняття.	Завдяки другові я вирішив проблему.

Вправа 2. Прочитайте речення. Знайдіть у них конструкції причини. Поясніть вживання прийменників.

1. У результаті науково-технічної революції відбувається розвиток продуктивних сил. 2. Завдяки комфортним природним умовам і багатим земельним ресурсам сільське господарство є одним із провідних виробництв в економіці України. 3. Унаслідок забруднення світового океану нафтопродуктами гинуть морські організми. 4. Через хворобу студент пропустив заняття з економіки. 5. У зв'язку із закінченням навчального року всі студенти повинні повернути підручники до бібліотеки.

Вправа 3. Передайте зміст речень, використовуючи прийменники причини.

Зразок: Інтернет допомагає людям швидко дізнаватись про новини у світі. – Завдяки Інтернету люди швидко дізнаються про новини у світі.

1. Зі збільшенням чисельності населення світу зростає потреба в ресурсах, зокрема в продуктах, воді та енергії.
2. Підвищення цін на електроенергію призводить до подорожчання товарів і послуг.
3. Застосування новітньої техніки і технології виробництва забезпечує підвищення якості промислової продукції.
4. Століття виробничої діяльності людей призвели до значного погіршення довкілля.
5. Комфортні природні умови та багаті земельні ресурси України сприяють розвитку сільського господарства країни.

Вправа 4. Дайте відповіді на запитання, спираючись на інформацію в дужках.

1. Завдяки чому людина зможе досягти поставленої мети? (наполеглива праця)
2. У зв'язку з чим всі авіарейси було скасовано? (погані погодні умови)
3. У результаті чого людство зіткнулося зі світовою енергетичною кризою? (різке зростання цін на паливо)
4. Чому на заводах скоротилася частка важкої фізичної праці? (використання роботизованої техніки).
5. Чому великі площі земель виявилися забрудненими радіоактивними речовинами? (катастрофа на Чорнобильській АЕС).
6. Через що неможливо задовольнити всі потреби суспільства? (обмеженість ресурсів).

Вправа 5. Складіть та запишіть речення, використовуючи конструкції причини.

Зразок: Трудова діяльність людини; з'явилися мислення й мовлення. – У результаті трудової діяльності людини з'явилися мислення й мовлення.

1. Господарська діяльність людини; відбувається багато негативних змін у природі.
2. Глобальне потепління; підвищується рівень Світового океану.
3. Робота промислових підприємств та автотранспорту; забруднюється атмосфера.
4. Безвідповідальне ставлення людей до природи; зникло багато видів рослин і тварин.
5. Забруднення води в річці Дніпро; погіршується якість питної води.
6. Забруднення довкілля; людству загрожує велика небезпека.

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте текст. Зверніть увагу на конструкції причини.

Вплив господарської діяльності людини на довкілля

Для життєдіяльності людини, задоволення її різноманітних потреб дуже важливим є довкілля. Адже воно дає необхідне для нас повітря, воду, задовольняє наші потреби у відпочинку, а також забезпечує виробництво природними ресурсами. У процесі виробництва людина використовує блага, надані їй природою, і водночас розширює своє панування над нею. Зростання виробництва та впровадження досягнень науки і техніки сприяє більш повному задоволенню потреб людей. Але виробництво нових товарів і послуг потребує дедалі більше природних ресурсів. Століття виробничої діяльності людей призвели до значного погіршення природного середовища. Унаслідок господарської діяльності людини у природі відбувається багато негативних змін: забруднюються повітря, вода, земля. Розглянемо окремо кожен проблему.

Атмосферне повітря є одним із компонентів довкілля. Через роботу промислових підприємств та автотранспорту забруднюється атмосфера. Від забруднення атмосферного повітря страждають всі живі істоти. Воно негативно впливає на життя і здоров'я людей. Близько половини населення Землі дихає повітрям, яке офіційно визнане шкідливим для здоров'я. Через забруднення повітря щорічно помирає 7 мільйонів людей. Потужні викиди промислових шкідливих речовин в атмосферу, вихлопних газів автомобілів спричиняють зміну клімату на планеті. Через безвідповідальне ставлення людей до природи вже зникло багато видів рослин і тварин. Нині мільйон видів флори і фауни перебувають під загрозою зникнення. Основними джерелами забруднення повітря є промислові підприємства (заводи, фабрики, теплові електростанції) і транспорт.

Усі шкідливі речовини, що потрапили у повітря, згодом опиняються у ґрунтах, забруднюючи їх. Крім того, ґрунти забруднює і надмірне внесення в них хімікатів та мінеральних добрив. Перед загрозою знищення опинилися ліси – легені планети. Наприклад, тропічні ліси зменшуються щосекунди на

площу футбольного поля. Знищення лісів призводить до ерозії ґрунтів, змін клімату, патологічних змін у рослинному і тваринному світі.

Людина не може існувати та вести господарську діяльність без водних ресурсів. Але у результаті їхнього використання відбувається щоденне забруднення річок, морів і океанів відходами виробництва, отруйними речовинами, сміттям. Дуже небезпечним джерелом для водойм є нафтопродукти. Нафта – ворог номер один у сучасному забрудненні морів і океанів. Небезпека полягає в постійних витівках нафти під час її видобування та транспортування. Нафта утворює на поверхні води нафтову плівку, яка перешкоджає надходженню кисню, а тому небезпечна для всього живого. Через забруднення води масово гине рослинний і тваринний світ морів і океанів.

Таким чином, у результаті науково-технічної революції, зростання промислового виробництва, збільшення чисельності населення стан довкілля погіршується.

У зв'язку із забрудненням довкілля людству загрожує велика небезпека, що створює загрозу існування майбутніх поколінь. Тому в наш час особливого значення набуває охорона природи.

Завдання 2. Складіть номінативний план тексту. Доберіть із тексту опорні (ключові) слова, словосполучення до кожного пункту плану.

Завдання 3. Розкажіть про вплив господарської діяльності людини на природу, використовуючи конструкції причини та спираючись на план і опорні слова.

Завдання 4. Розкажіть про якість довкілля у вашій країні.

4.3. Вираження мети в простому реченні

Відношення мети виражають прийменники *для, з метою, на, задля, заради, ради, в ім'я*. Нейтральний прийменник *для* є домінантою цього синонімічного ряду, він уживається в усіх стилях мовлення. Прийменник з

метою використовується в науковому стилі. Конструкції мети відповідають на запитання **навіщо? для чого? з якою метою?**

Конструкції мети	Приклади
Інфінітив дієслова + дієслово док. або недок. виду	Ми приїхали в Україну навчатися.
Для (чого?) + Род.в. іменника	Нафту використовують для виробництва бензину.
З метою + Род.в. іменника	З метою поліпшення обслуговування пасажирів в місті відкрили нові автобусні маршрути.
Заради (кого? чого?), задля (чого?) + Род.в.	Заради перемоги у змаганнях він багато тренувався.
В ім'я + Род.в.	Віддати життя в ім'я свободи рідної країни
На + Зн. в. іменника	Товари виробили на продаж.

Прийменники **задля, ради, заради, в ім'я** мають відтінок присвяти.

Синонімічні ряди утворюють прийменники:

для – на (приготували **для** продажу – приготували **на** продаж), **ради (заради)**
– **задля – для** (роблю **ради** матері – **задля** матері – **для** матері).

Вправа 1. Дайте відповіді на запитання, використовуючи конструкцію мети з інфінітивом.

Зразок:

- Навіщо ти приїхав в Україну? (навчатися в університеті)
- Я приїхав в Україну навчатися в університеті.
  1. Навіщо він іде в деканат? (взяти посвідку)
  2. Навіщо ви йдете в банк? (отримати картку)
  3. Навіщо твій друг поїхав у Київ? (оформити документи)
  4. Навіщо вони поїхали на автостанцію? (зустріти друга)
  5. Навіщо ти ходив у бібліотеку? (взяти підручники)
  6. Навіщо вона їздила на вокзал? (купити квиток)

Вправа 2. Дайте відповіді на запитання, використовуючи словосполучення в дужках і конструкцію мети з прийменником для + Род.в.

1. Для чого потрібен читацький квиток? (робота в бібліотеці) 2. Навіщо потрібна вища освіта? (здобуття спеціальності) 3. Для чого потрібна банківська картка? (оплата товарів чи послуг) 4. Для чого людям необхідні блага? (задоволення потреб) 5. З якою метою заборонено продаж продукції після закінчення строків придатності? (забезпечення гарантій якості товарів) 6. З якою метою уряди країн формують низькі ціни на товари першої необхідності – соціальні види хліба, молочну продукцію, ліки? (забезпечення соціального захисту населення).

Вправа 3. Трансформуйте речення за зразком.

Зразок: Ми прийшли до деканату підписати контракт. – Ми прийшли до деканату для підписання контракту.

1. Студенти прийшли на збори вирішувати актуальні питання. 2. Він приїхав до України вести бізнес. 3. Я прийшов до бібліотеки підготувати доповідь на конференцію. 4. Ми зустрілися з друзями обговорити важливі проблеми. 5. Українські рятувальники прибули в Туреччину допомогти турецьким людям ліквідувати наслідки землетрусу. 6. Іноземні студенти приїжджають в Україну здобути вищу освіту.

Вправа 4. Передайте зміст поданих речень, використовуючи конструкцію мети з прийменником на.

Зразок: Друг запросив до себе пообідати. – Друг запросив до себе на обід.

1. Я пішов до лікаря проконсультуватися. 2. Ми любимо їздити відпочивати у Карпати. 3. Щодня Валід ходить до спортклубу тренуватися. 4. Я покликав друзів допомогти мені. 5. Студенти зібралися в аудиторії репетирувати.

Вправа 5. Прочитайте речення. Знайдіть конструкції мети, поставте до них запитання.

1. З метою зміцнення єдності народів Європи, забезпечення миру, безпеки й стабільності на Європейському континенті щороку 9 травня в

Україні відзначатимуть День Європи. 2. Виробництво у будь-якому суспільстві здійснюється заради споживання. 3. З метою вшанування подвигу Українського народу у Другій світовій війні, висловлення поваги усім борцям проти нацизму щороку 8 травня в Україні відзначатимуть День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років. 4. Тисячі українських захисників віддали своє життя в ім'я свободи рідної країни.

Робота з текстом

Завдання 1. Прочитайте текст. Зверніть увагу на конструкції мети.

Міжнародний валютний фонд

Міжнародний валютний фонд, МВФ (англ. International Monetary Fund, IMF) – міжнародна фінансова організація. Заснована у 1944 році з метою регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів і надання їм фінансової допомоги. До фонду входять 190 держав. Кожна країна, яка є членом МВФ, вносить свою частку (певні кошти) у фонд. Ця частка у всіх різна і залежить від економічного потенціалу країни. Штаб-квартира МВФ розташована у Вашингтоні, США. Вищий керівний орган МВФ – Рада керівників (Board of Governors), в якій кожна країна-член представлена керівником та його заступником. Зазвичай це міністри фінансів або керівники центральних банків.

Головним завданням своєї економічної політики МВФ вважає сприяти розширенню і зростанню світової торгівлі з метою підтримання високого рівня зайнятості населення, а також для розвитку виробничого потенціалу всіх членів цієї організації.

Україна є членом МВФ із 1992 року. Україна отримує фінансову допомогу від Міжнародного валютного фонду для стабілізації української фінансової системи, проведення структурних реформ та сталого економічного зростання. Протягом усіх років незалежності України МВФ

залишався найбільшим кредитором України серед міжнародних фінансових установ. Заради подальшого успішного співробітництва з Міжнародним валютним фондом Україні необхідно продовжувати впроваджувати реформи, проводити боротьбу з корупцією, розвивати банківську та фінансові сфери, використовувати ринкові методи для утримування курсу національної валюти.

Завдання 2. Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке МВФ?
2. З якою метою заснована ця організація?
3. Хто керує Міжнародним валютним фондом?
4. Яке головне завдання економічної політики МВФ?
5. Для чого Україна отримує фінансову допомогу від Міжнародного валютного фонду?
6. Що необхідно робити Україні заради подальшого успішного співробітництва з Міжнародним валютним фондом?

Завдання 3. Розкажіть про діяльність МВФ, використовуючи конструкції мети.

ДОДАТКОВІ ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ

Природно-ресурсний потенціал України

Природно-ресурсний потенціал України складається з багатьох компонентів. Виділяють такі його складові: мінеральні, земельні, водні, лісові ресурси тощо.

Мінеральні ресурси поділяються на групи: паливно-енергетичні, рудні й нерудні. На їх базі розвиваються такі важливі галузі промислового виробництва як чорна і кольорова металургія, електроенергетика, машинобудування, хімічна промисловість та ін.

До паливно-енергетичних корисних копалин належать нафта, газ, вугілля, торф, горючі сланці. Основне місце серед паливних корисних

копалин посідає кам'яне вугілля. Його видобудовують у Донецькому та Львівсько-Волинському басейнах.

До рудних корисних копалин належать залізна руда, марганець, калій, титан, уран тощо. В Україні сконцентровано понад 5% світових запасів залізних руд. А за запасами залізної, марганцевої, титанової та уранової руди Україна посідає перше місце серед країн Європи, за запасами ртутної руди – друге (після Іспанії).

Криворізький залізорудний басейн розташований на території Дніпропетровської області. Його запаси 18 млрд. тонн. Площа близько 300 тисяч квадратних кілометрів.

Уранові руди, що використовуються на атомних електростанціях, залягають у Дніпропетровській і Кіровоградській областях.

Нерудні (неметалеві) корисні копалини – гірські породи і мінерали, які використовують у господарстві.

Запаси української сірки – найбільші в світі. Її видобудовують у Передкарпатті. Великі запаси кам'яної солі розробляють на Донбасі. Україна багата на будівельні матеріали (граніт, мармур, крейда). Великі запаси графіту знайдено в Кіровоградській області.

Завдання до тексту:

1. Складіть схему тексту.
2. Розкажіть текст, користуючись схемою.

Виробничі ресурси

В економічній науці все необхідне для виробництва товарів та послуг називають економічними ресурсами. Економічні ресурси включають фінансові, інформаційні та виробничі ресурси. Виробничі ресурси безпосередньо використовують у процесі виробництва товарів і послуг.

Існують чотири основні різновиди виробничих ресурсів: природні ресурси, капітал, праця та підприємницькі здібності.

До природних ресурсів належать земля, корисні копалини, рослинний і тваринний світ, водойми, сприятливі кліматичні умови (опади, сонячна енергія) тощо.

Капітальні ресурси (капітал) – це ті елементи виробництва, що зазвичай є результатом попередньої праці людини. До капітальних ресурсів належать будинки, верстати, обладнання, інструменти тощо. З їхньою допомогою людина діє на природні ресурси або застосовує їх як обов'язкову умову виробництва товарів і послуг.

Трудові ресурси (праця) – це здатність людини до продуктивної праці, основними складовими якої є здоров'я, розумові та фізичні здібності, професійні навички. Щоб оцінити рівень розвитку трудових ресурсів у країні, важливо знати кількість працездатних людей, рівень їхньої підготовки та кваліфікації. Проте нині важливими для процесу виробництва стають здібності й таланти людини, які пов'язані з організацією та управлінням самого виробництва. Тому в економічній науці вирізняють підприємницькі здібності.

Підприємницькі здібності – це організаційні та управлінські здібності й навички людини щодо поєднання виробничих ресурсів із метою виробництва товарів і послуг.

Перелічені виробничі ресурси є обов'язковою передумовою будь-якого процесу виробництва.

Дайте відповіді на запитання.

1. Які ресурси називають економічними?
2. Які ресурси включають економічні ресурси?
3. Де використовують виробничі ресурси?
4. Із чого складаються виробничі ресурси?
5. Що належить до капітальних ресурсів?
6. Що таке трудові ресурси?
7. Чому в економічній науці вирізняють підприємницькі здібності?

Виробництво, розподіл, обмін та споживання

Економіка вивчає систему відносин між економічними суб'єктами (домогосподарствами, фірмами, державою) в процесі виробництва, розподілу, обміну й споживання економічних благ.

Виробництво – процес створення економічних благ. Кінцевою метою суспільного виробництва є створення продукції для задоволення потреб усіх членів суспільства.

У процесі розподілу встановлюють частку певного суб'єкта (домогосподарства, фірми, держави) в отриманні суспільного продукту.

Розподіл – це кількість благ, що надходить у розпорядження економічним суб'єктам. Ринкова сучасна економіка ґрунтується на принципі розподілу: економічні блага розподіляють пропорційно володінню виробничими ресурсами. Розглядають розподіл засобів виробництва між галузями, регіонами, виробниками; розподіл трудових ресурсів за принципами попиту та пропозиції конкретних професій; розподіл предметів споживання відповідно до доходів споживачів.

Обмін – це рух товарів та послуг від виробників до споживачів. Він може відбуватися за допомогою бартеру або через гроші. У сучасній ринковій економіці обмін відбувається за участю грошей. Фаза обміну передбачає обмін діяльністю та здібностями, засобами виробництва й предметами споживання. Необхідність і можливість обміну зумовлена суспільним поділом праці та спеціалізацією.

Споживання – використання продукту виробництва (товарів і послуг). Залежно від грошової суми, яку отримало домогосподарство через розподіл та обмін, залежать розмір і структура споживання. Структура споживання передбачає такі витрати: харчування, одяг, житло, транспорт, медичне обслуговування, освіта та заощадження.

Дайте відповіді на запитання.

1. Яку систему відносин вивчає економіка?

2. Що таке виробництво?
3. Що є кінцевою метою суспільного виробництва?
4. На якому принципі розподілу ґрунтується ринкова сучасна економіка?
5. Що таке обмін?
6. Які витрати передбачає структура споживання?

Форми сучасної торгівлі

Основним механізмом ринку товарів і послуг є торгівля. Торгівля – це процес обміну товарами, послугами, цінностями і грошима. У широкому значенні під торгівлею розуміють діяльність із купівлі-продажу товарів. Торгівля забезпечує рух товарів із сфери виробництва у сферу споживання. Розрізняють внутрішню і зовнішню торгівлю.

Внутрішня торгівля ведеться виключно в межах певної країни, товар не виходить за межі країни. Внутрішня торгівля включає оптову та роздрібну торгівлю. В оптовій торгівлі відбувається реалізація великих партій товару. Роздрібна торгівля – це продаж товарів споживачам поштучно для їх власного використання.

Зовнішня торгівля – це обмін товарами та послугами між двома або більше країнами. Усі країни реалізують свою продукцію на світовому ринку і купують необхідну їм. Тому зовнішня торгівля складається з експорту й імпорту товарів та послуг. Експорт товарів – це вивіз товарів і послуг та реалізація їх на зовнішньому ринку, а імпорт товарів – це ввезення їх, купівля на зовнішньому ринку.

За сучасних умов конкурентом традиційним способам продажу товарів стає електронна торгівля. Її появі сприяв інтенсивний розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій, електронної техніки й сучасних засобів телекомунікаційного зв'язку. Електронна торгівля – організація процесу товарно-грошового обміну у формі купівлі-продажу на базі електронних технологій у віртуальному режимі. Електронна торгівля розвивається швидкими темпами. Сьогодні в мережі Інтернет існує багато

віртуальних магазинів, що пропонують широкий вибір найрізноманітніших товарів.

Завдання до тексту:

1. Поставте запитання до тексту.
2. Розкажіть про форми сучасної торгівлі.
3. Розкажіть, що експортує та імпортує ваша країна.

Світовий ринок

Економічні зв'язки між країнами мають багатовікові традиції та історію. Сучасне життя не можна уявити без усього розмаїття товарів і послуг, вироблених в усьому світі. Ми використовуємо японську і корейську відеоапаратуру, американські комп'ютери, швейцарські годинники, бразильську каву, індійський чай, китайські іграшки, голандські квіти, турецькі куртки, німецьку побутову техніку та інструменти тощо. Українські товари (глинозем, пшениця, соняшник, судна, ракети, літаки, цукор, турбіни для атомних електростанцій) також можна зустріти в усіх куточках світу.

Отже, ми бачимо, що існує єдиний світовий ринок товарів і послуг із тісними світогосподарськими зв'язками між країнами. Об'єктивним підґрунтям таких світогосподарських зв'язків є суспільний поділ праці. Він заснований на спеціалізації окремих країн на виробництві тих чи інших товарів або послуг. Міжнародна спеціалізація виробництва означає спеціалізацію країн на виробництві певних видів продукції або послуг і міжнародний обмін ними. У результаті міжнародного поділу праці в країнах світу формуються галузі міжнародної спеціалізації, які значною мірою орієнтовані на експорт своєї продукції до зарубіжних країн. Саме ці галузі представляють країну в міжнародному поділі праці. Досить легко уявити собі спеціалізацію за продуктами харчування.

Канада є відомим у світі експортером зерна. Аргентина має величезні степи та є експортером м'яса худоби на світовому ринку. Куба асоціюється з цукром, а Бразилія – з кавою. Альпійські фермери – неперевершені виробники одного з найкращих у світі сортів сиру.

Країни можуть спеціалізуватися також на послугах, зокрема на рекреаційних (тобто курортних). До країн із розвинутою сферою надання рекреаційних послуг прибувають туристи з усього світу (Греція, Чорногорія, Португалія, Іспанія). Лондонські фінансисти надають банківські послуги замовникам із багатьох країн світу. Лондон також відомий як світовий центр зі створення реклами.

Швейцарські майстри – найкращі у світі виробники механічних годинників. У зв'язку з географічним поділом праці Об'єднані Арабські Емірати постають як світовий експортер нафти. Металургія, сільське господарство, машинобудівна та хімічна промисловості дають понад 80 % експорту України.

Саме міжнародний поділ праці зумовлює інтернаціоналізацію виробництва, тобто встановлення тривалих виробничих зв'язків між підприємствами різних країн. Унаслідок інтернаціоналізації розвивається і світовий ринок, зміцнюються світові економічні відносини, створюється єдине світове господарство.

Світове господарство – це сукупність національних господарств окремих країн, які поєднані міжнародним поділом праці, та міжнародних економічних відносин.

Дайте відповіді на запитання.

1. Що таке світове господарство?
2. Що означає міжнародна спеціалізація виробництва?
3. Які українські товари можна зустріти в усіх куточках світу?
4. Які ти можеш навести приклади благ, на виробництві яких спеціалізуються окремі держави?
5. Які галузі представляють вашу країну в міжнародному поділі праці?

Тести

I. Суб'єктно-предикатні відношення

Виберіть правильний варіант:

1. Їжа, одяг, житло – це ... А) засоби праці
2. Механізми, машини, інструменти – це ... Б) предмети праці
3. Сировина, матеріали – це ... В) матеріальні блага
4. Предмети праці разом і засоби праці – це ... Г) засоби виробництва

5. Процес створення матеріальних благ називають ... А) сировиною
6. Науку про ведення господарства називають ... Б) виробництвом
7. Природні матеріали, які використовують для виробництва продукції, називають ... В) економікою
8. Наука, що вивчає закони економічного життя суспільства, називається ... Г) економічною теорією

9. Виробництво ... процес створення матеріальних благ. А) характеризується
10. Міжнародна торгівля на сучасному етапі ... Б) являє собою стабільним зростанням.
11. Кожна країна ... свою національну валюту. В) слугує
12. Нафта ... сировиною для виробництва палива. Г) має

13. Економічні блага ... з товарів і послуг. А) поділяються
14. Товари ... на промислові та продовольчі. Б) складаються
15. Продукти харчування ... до продовольчих товарів. В) включають
16. Засоби праці ... машини, інструменти, обладнання. Г) належать
17. До складу економічного факультету ... 7 кафедр. А) становлять
18. Основу української економіки ... промисловість, сільське господарство та сфера послуг. Б) входять

II. Об'єктні відношення

Виберіть правильний варіант:

1. Студенти-економісти вивчають ....
А) економічна теорія
Б) економічну теорію
2. Національний банк України підтримує ...
А) національна валюта
Б) національну валюту
3. Харчова промисловість ... продукти харчування.
А) формують
Б) виробляє
4. Попит і пропозиція ... ціну.
В) задовольняють
5. Промисловість ... газ, вугілля, нафту.
Г) видобуває
6. Товари та послуги ... потреби людини.
А) людину
Б) людини
В) людині
8. Мій друг добре володіє ...
А) французької мови
Б) французькою мовою
В) французька мова
9. Студенти - економісти навчаються ...
А) економічну теорію
Б) економічної теорії
В) економічною теорією
10. Україна активно ... з країнами Європейського Союзу. А) забезпечує
11. Сільське господарство ... населення продуктами харчування. Б) співпрацює
12. Кожна людина протягом свого життя ... різними послугами. В) впливають
13. Комп'ютерні технології активно ... на розвиток науки. Г) користується
14. Всі країни ... на виробництві певних видів продукції. А) займається
15. Мій батько ... бізнесом. Б) спеціалізуються
16. Якість товару ... від виробника. В) торгує
17. Україна активно ... з країнами Європейського Союзу. Г) залежить

III. Означальні відношення

Виберіть правильний варіант:

1. ... це підручник? А) чия
2. ... це куртка? Б) чиє
3. ... це речі? В) чий
4. ... це місце? Г) чиї

5. ... спеціальність А) економічний
6. ... факультет Б) економічна
7. ... зростання В) економічні
8. ... закони Г) економічне
9. економіка ... А) країні
Б) країни
В) країну
10. громадянин ... А) Судана
Б) Судану
В) Суданом
11. викладач ... А) економічної теорії
Б) економічну теорію
В) економічна теорія
12. Місто Кропивницький вважають столицею ... А) українського бейсболу
Б) українському бейсболу
В) українським бейсболом
13. Україна виробляє ... А) сільськогосподарську продукцію
Б) сільськогосподарської продукції
В) сільськогосподарська продукція
14. Усі країни реалізують свою продукцію ... А) на світовому ринку
Б) світового ринку
В) світовим ринком

IV. Часові відношення

Виберіть правильний варіант:

1. ... – перший день тижня. А) у понеділок
2. ... ми писатимемо тести. Б) понеділок
3. Махмуд народився .... А) січень
4. ... – перший місяць року. Б) у січні
5. Зараз ... . А) о четвертій годині
6. Я піду на тренування .... Б) четверта година
7. Котра зараз ...? А) за годину
8. Я повернусь додому .... Б) година
9. Ахмед приїхав до України .... В) за чотири місяці
10. Махмуд складатиме іспити з української мови .... Г) чотири місяці тому
11. Банк працює ... 17 години. А) після
12. ... екзаменів я поїду на Батьківщину. Б) на тиждень
- 13 ... переговорів президенти країн підписали важливий договір. В) до
14. Синоптики повідомили прогноз погоди .... Г) під час
15. Студенти писали тест .... А) за годину
16. Ми написали тест .... Б) на годину
17. Я взяв у друга зошит .... В) годину
18. ... семестру студенти добре відвідували заняття. А) напередодні
Б) протягом

V. Причинно-наслідкові відношення

Виберіть правильний варіант:

1. ... хворобу студент пропустив заняття з економіки. А) завдяки
2. ... Інтернету люди швидко дізнаються про новини у світі. Б) через
3. ... з поганими погодними умовами авіарейси було скасовано. А) унаслідок
4. ... хвилювання дитина не могла вимовити жодного слова. Б) у зв'язку
5. ... виробничої діяльності люди створюють матеріальні блага. В) від
6. ... забруднення світового океану гинуть морські організми. Г) у результаті
7. Людина зможе досягти мети завдяки ... А) наполегливу працю
Б) наполегливої праці
В) наполегливій праці
8. У результаті ... на атомній станції відбувся викид радіоактивних речовин. А) велика аварія
Б) великої аварії
В) велику аварію
9. У зв'язку із ... прошу дозволити мені поїхати на Батьківщину. А) сімейні обставини
Б) сімейними обставинами
В) сімейних обставин
10. Унаслідок ... знищено тисячі дерев. А) лісова пожежа
Б) лісової пожежі
В) лісову пожежу
11. Через ... екскурсія містом не відбулася. А) сильного дощу
Б) сильний дощ
В) сильному дощі

Ключі до тестів

I.	II.	III.	IV.	V.
1. B	1. B	1. B	1. B	1. B
2. A	2. B	2. A	2. A	2. A
3. B	3. B	3. Г	3. B	3. B
4. Г	4. A	4. B	4. A	4. B
5. B	5. Г	5. B	5. B	5. Г
6. B	6. B	6. A	6. A	6. A
7. A	7. B	7. Г	7. B	7. B
8. Г	8. B	8. B	8. A	8. B
9. B	9. B	9. B	9. Г	9. B
10. A	10. B	10. B	10. B	10. B
11. Г	11. A	11. A	11. B	11. B
12. B	12. Г	12. A	12. A	
13. B	13. B	13. A	13. Г	
14. A	14. B	14. A	14. B	
15. Г	15. A		15. B	
16. B	16. Г		16. A	
17. B	17. B		17. B	
18. A			18. B	

**УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК
З ЕКОНОМІКИ**

А	
автомобіль	car
адреса	address
аеропорт	airport
аналізувати	to analyze
асортимент	assortment
Б	
бажання	desire
бажати	to wish
банківський рахунок	bank account
бартер	barter
безкоштовний	free, free of charge
безпека	safety
бізнес	business
бізнесмен	businessman
блага	<i>here:</i> goods
боротися	to fight
боятися	to be afraid
бракувати	to lack
брати участь (в чому?)	to take part in
будівельник	builder
будувати	to build
бюджет	budget
В	
вага	weight
валюта	currency
валютний курс	rate of exchange
вартість	cost, value
вважати	to consider
вживати	to use
взуття	shoes
вибирати – вибрати	to choose
вибір	choice
вигідний	profitable
видобувати (що?)	to extract
використання	using
використовувати	to use
вимагати	to require
вимога	requirement

виробник	manufacturer, producer
виробництво	manufacturing, production
виробляти	to produce
виросувати (що?)	to grow
витрачати – витратити (що?)	to spend
виробнича сфера	productive sphere
виробничі сили	productive forces
вирішувати – вирішити	to decide
відносини	relations
випускати	to produce
власність	property
власний	own
власник	owner
вовна	wool
володіти	to own
впливати	to influence
вугілля	coal
вчений	scientist
виготовлення	production
входити до чого	here: to belong to
Г	
галузь	branch industry
господарство	economy
господарський механізм	economic mechanism
господарювати	to manage
готівка	cash
гроші	money
грошовий вклад	deposit
грошовий обіг	money circulation
громадянин	citizen
грунт	soil
Д	
держава	state
дешевий	cheap
ділити	to divide
дія	action
діяльність	activity
договір	agreement
домовлятися	to agree
дорогий	expensive
дорожчати	become more expensive
досліджувати	to explore

досягати	to achieve to reach
досягнення	achievement
Е	
економіка (наука)	economics
економіка (господарство)	economy
економічна система	economic system
електроенергія	electricity
енергетична система	energy system
Ж	
житло	habitation, house, accommodation, apartment
життєвий рівень	standard of living
	living standard
З	
забезпечувати – забезпечити	to provide
загальний	general
задовольняти – задовольнити	to satisfy
задовольняти потреби	to satisfy needs
закон	law
закон ринку	law of the market
закон попиту і пропозиції	law of supply and demand
закон зростання потреб	law of growth needs
залежати від	to depend on
залежність	dependence
замовлення	order
замовляти – замовити	to order
заробітна плата	salary, wage
засоби виробництва	means of production
засоби праці	means of labor
засоби зв'язку	means of communication
засоби праці	means of labor
захищати – захистити	to defend
захист	defence
застосовувати	to apply
зберігання	keeping
зберігати – зберегти	to keep
збільшувати – збільшити	to increase
земля	earth, ground
зменшувати – зменшити	to decrease
змінювати – змінити	to change
зміна	change
змішана економіка	mixed economy
знання	knowledge
значення	meaning

знижувати - знизити	to reduce
знижувати ціни	to lower prices
зникати - зникнути	to disappear
знищувати - знищити	to destroy
ЗОЛОТО	gold
з'являтися - з'явитися	to appear
знаходити - знайти	to find
I	
ідея	idea
інструмент	instrument
інформація	information
існувати	to exist
İ	
їжа	food, meal
K	
капітал	capital
картка	card
картопля	potato
кафедра	department

керівник	manager
керувати	to manage
керування господарством	economy management
кількість	quantity
командна економіка	command economy
комунікації	communications
конкуренція	competition
корисні копалини	minerals
кошти	money
коштувати	to cost
купувати – купити	to buy
L	
легка промисловість	light industry
людина	man
людські потреби	man's needs
M	
магазин	shop
матерія	matter

матеріальні блага	material goods
матеріальні цінності	material values
мати потреби	to have needs
машинобудування	machine-building
меблі	furniture
межа	border
межувати	to border
мета	aim, purpose
міжнародна торгівля	international trade
міняти	to change
мінеральні ресурси	mineral resources
міра	measure
можливість	opportunity, possibility
Н	
накопичення	accumulation
накопичувати	to accumulate
належати (до чого?)	to belong to
намагатися	to try
народне господарство	national economy
натуральний	natural
натуральне господарство	natural economy
наука	science
науковий	scientific
науково-технічний прогрес	science and technique progress
нафта	oil
необхідний	necessary
національний	national
нація	nation
небезпека	danger
невиробнича сфера	nonproduction sphere
низький, низько	low
напрямок	direction
населення	population
неможливий	impossible
незалежний	independent
незалежність	independence
О	
об'єднувати – об'єднати	to unite
обладнання	equipment
обмежені ресурси	limited resources
обмін	exchange
обмінювати - обміняти	to change

обслуговування	serve
обслуговувати - обслужити	to serve
обсяг виробництва	production volume
одержувати - одержати	to get
одяг	clothes
означати	to mean
оплачувати – оплатити	to pay for
організувати	to organize
освіта	education
особисті потреби	personal needs
особливий	special
отримувати – отримати	to get
отримати прибуток	to get profits
оформлювати - оформити	to design
охороняти природу	to protect nature
II	
паливо	fuel
паперові гроші	paper money
переказ (грошовий)	money transference
перешкоджати (чому?)	to hinder
поліпшувати - поліпшити	to improve, to prevent
підвищувати -підвищити	to increase
підприємство (фірма)	enterprise
підприємець	entrepreneur
підтримувати - підтримати	to support
планування	planning
платити	to pay
платіж	payment
податок	tax
поділ праці	division of labor
покупець	customer, buyer
показник	index
попит	demand
порівнювати - порівняти	to compare
посередник	intermediary
послуга	service
постачання	supply, delivery
постачати	to supply
постачальник	supplier
потреба	need

працювати	to work
праця	labour, employment
предмети споживання	objects of consumption
прибуток	profit
приватний	private
придбати	to buy
природні ресурси	natural resources
продавати – продати	to sell
продаж	sale
продавець	seller, salesman, shop assistant
продовжити	to continue
продукт	product
продуктивні сили	productive forces
продукти	food-stuff
продукція	production
промисловий	industrial
промисловість	industry
пропозиція	supply
пропонувати	to offer
протидіяти	to counteract
протилежний	opposite
процес	process
процес і результат праці	process and result of labour
прямо пропорційний (чому?)	directly proportional
обернено пропорційний	inversely proportional
Р	
рахувати	to count
рахунок	account, bill
результат виробництва	result of production
реклама	advertisement
ринок	market
ринкова економіка	market economy
ринкова рівновага	market balance
ринкові відносини	market relations
рівень життя	standard of living
робити вибір	to make a choice
робоча сила	labour force
розвивати	to develop
розвиток	development
розвинена країна	developed country
розподіл	distribution
рослина	plant

рости	to grow
рух	motion
рухатися	to move
розв'язувати – розв'язати	to decide, to solve
розташований	located
С	
світовий ринок	world market
свобода	freedom
сировина	raw material
сила	force
система	system
сільське господарство	agriculture
спеціалізація	specialization
співробітництво	cooperation
скорочувати – скоротити	to reduce
споживати – спожити товари і послуги	consume goods and service
споживач	consumer, user; buyer
срібло	silver
стан	state
становище	position
створювати – створити	to create
суспільні науки	social science
суспільні потреби	social needs
сучасний	modern
суб'єкти ринку	subjects of the market
Т	
тварина	animal
тваринництво	animal husbandry
теорія	theory
термін	term
товар	goods
торгівля	trade
торгувати	to trade
традиція	tradition
традиційна економіка	traditional economy
тривати	to last
трудові ресурси	labour resources
У	
угода	agreement
у результаті	as a result
Ф	
фабрика	factory

фактори виробництва	factors of production
фах	profession specialty
фахівець	specialist
фінансова система	financial system
формулювати	to formulate
Х	
характеризувати	characterize
харчі	food
харчування	nutrition
харчова промисловість	food industry
худоба	cattle
хутро	fur
Ц	
централізація	centralization
цивілізація	civilization
ціна	price
Ч	
чек	check
чоловік	man
Ш	
шкіра	leather
шукати	to search for, to look for
Щ	
щастя	happiness
Ю	
юрист	lawyer
Я	
якість	quality

ЛІТЕРАТУРА

1. Чистякова А.Б. Українська мова для іноземців : підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів / А.Б. Чистякова, Л.І. Селіверстова, Т.М. Лагута. – Х. : Видавництво «ІНДУСТРІЯ», 2008. – 384 с.
2. Крупська Л. П. Економіка (профільний рівень): підруч. Для 10 кл./ Л. П. Крупська, І. Є. Тимченко, Т. І. Чорна. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 240 с.
3. Моя економіка: Підруч. Для уч. 8 кл. /Л. М. Кириленко, Л. П. Крупська, І. М. Пархоменко, І. Є. Тимченко. К.: «А.П.Н.», 2005. 320 с.
4. Назаревич Л.Т., Гавдида Н.І.Українська мова для іноземців. Практикум / Л. Т.Назаревич, Н. І. Гавдида. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2017. 188 с.
5. Українська мова для іноземців. Крок за кроком. Харків: Фоліо, 2017. 288 с.
6. Українська мова для іноземців. Навчальний посібник. Лисенко Н.О., Кривко Р.М., Світлична Є.І., та ін. К. ЦУЛ. 2021. 240 с.
7. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навчально-практичний посібник для іноземних студентів усіх напрямів підготовки / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко, Н. М. Карікова. Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 190 с.
8. Фінансова арифметика: навч.-метод. посібник для вчителя / О. Б. Рябова, Л. Я. Криховець-Хом'як, Л. І. Чарторинська, Г. Ф. Древаль: за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. К.: УБС НБУ, 2015.- 136 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЛПАТОВА Марина Валентинівна

БАРАБАШ Вікторія Анатоліївна

**УКРАЇНСЬКА МОВА
НАУКОВИЙ СТИЛЬ МОВЛЕННЯ
(ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОФІЛЬ)**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ
ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ
В авторській редакції